ماهوار
تحريڪ
حيدرآباد سنڌ
(وطن دوست انقلابي راهه روشن ڪندڙ مشعل)

پيٽي ڪي ڦاسي ڏني ويئي ته سنڌ لاءِ "پاڪستان" اجنبي بڻجي سگهي ٿو.

رسول بخش پليجو

(انٽرويو اندرين صفحن ۾ پڙهندا)

وطن دوست انقلابي راهه
روشن ڪندڙ مشعل
ماهوار

تحريڪ

حيدرآباد سنڌ

سال : پنجون

نمبر : ٥ ـ ٦

رجسٽرڊ نمبر ايس ٢٩٩٩

فيبروري - مارچ ١٩٧٩ع

قيمت : ٣-٠٠ رپيا

ايڊيٽر
عالم شاه

چيف فوٽوگرافر
غلام علي کوساٽي

نمائنده خصوصي
سنڌ
سلام ميمڻ
ملتان
محمد رمضان
پنجاب
نرگس لطيف
سرحد
محمد علي شاه

لکپڙه ڪريو :
منظور چيمبرز فلور نمبر ٣، روم نمبر ١، گاڏي کاتو حيدرآباد سنڌ.

هن پرچي ۾.........

انٽرويو

رسول بخش پليجو ٥

پريس ڪانفرنس

پاڪستان عوامي تحريڪ جي
حيدرآباد پريس ڪانفرنس ٩

رپورٽون

ديهاتي محنت ڪش محاذ جو دؤرو ١٣
سنڌي هاري ڪميٽي جو خبرنامو ٣٦

بين الاقوامي صورتحال

ترڪي ۽ سامراج رئوف نظاماڻي ٣٢

تو مسٽر رسول بخش پليجي.........

(هيڊ ڪوارٽر ڊپٽي مارشلا ايڊمنسٽريٽر سيڪٽر -٢ حيدرآباد طرفان پاڪستان عوامي تحريڪ جي اڳواڻ کي ڏنل چارج شيٽ جو متن) ٣٩

هن مهيني جي ڪهاڻي

سيڪڙات نجم عباسي ١٨

شاعري

برق ميمڻ، ايم. اي عالماڻي، مريم مجيدي، سرويچ سنڌي، نا گپال، آذر مختيار، اڪبر منگي ۽ گل محمد هيسباڻي.

هيءُ رسالو سيد عالم شاه، سردار پرنٽنگ پريس، گاڏي کاتي حيدرآباد مان ڇپائي، ٨٠- بي لطيف آباد ٣، حيدرآباد مان پڌرو ڪيو.

پاران ايم ايڇ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

تحريڪ

ايڊيٽوريل

ڏينهن عوام سويارو ٿيندو!

نيٺ ايراني عوام صدين جي ڦرلٽ، ظلم، بربريت، تشدد ۽ عوام دشمنيءَ جي ڪاري ڪوٽ کي هڪ ٻي ڀرپور وار سان ڊاهي پٽ ڪري ڇڏيو ۽ اتي جي عوام جي ويرين کي ڀڄڻ ۽ لڪڻ لاءِ پورو وقت به نه ملي سگهيو. عوام جي ڀرپور طاقت اڳيان سامراج ۽ سندس دلال جون وايون ولڙيون ٿي ويون آهن. ايراني عوام جي ان عظيم ۽ شاندار سامراج دشمن جدوجهد تي لکين سلام!! ان سڄي جدوجهد ۾ جنهن ڏاهپ، دورانديشي ۽ رازداري کي ايراني عوام پنهنجي اندر ۾ سانڍي رکيو ۽ جنهن ضابطي سان عوام دشمن قوتن سان ويڙهه ڪئي، اها ڳالهه سواءِ ڪنهن فڪر ۽ تنظيم جي اڻٿي ٿي سگهي. پس پيش عوام جي چونڊڪاري لاءِ هڪ انقلابي فڪر ۽ تنظيم جي پيو ڪوبه اهڙو مضبوط ۽ جٽادار هٿيار ڪونهي جنهن وسيلي هو صدين کان حڪومت ڪندڙ عوام دشمن، مڪار، منافق، بزدل، بي ايمان ٽوراڻي واري ٽولي جي هزارين انڪلن ۽ چالن سان آڏيل خاردار تارن واري لوڙهي کي ٽوڙي پنهنجو پاڻ کي ان قيدخاني مان آجو ڪرائي سگهن.

ايراني عوام به دنيا جي ٻي فاتح مظلوم عوام وانگر ڪاميابي جي هڪ منزل طئي ڪئي آهي 'ڇٽڻ سولو آهي پر نڀائڻ ڏکيو آهي.' ايراني عوام پنهنجو پاڻ کي ان لوڙهي مان آزاد ته ڪرايو آهي پر اڃا منزل گهڻي پري آهي. ان آزادي کي بچائڻ ۽ ان ۾ ڏاڪي به ڏاڪي واڌارا ڪري ايراني عوام هڪ خوشحال، سکيو ستابو معاشرو اڏي، پنهنجي قوم جي سوين سالن جي نسل در نسل طبقاتي غلامي جو عوام دشمن قوتن کان پلاند وٺي، ان اڻانگهي جدوجهد لاءِ پنهنجو پاڻ کي تيار ڪري ۽ پاڻ جهڙين ٻين مظلوم قومن ۽ عوام جي ڏکئي سکئي وقت ۾ مدد ۽ تائيد ڪري، ان لاءِ ايراني عوام جو سهارو سواءِ هڪ مضبوط انقلابي فڪر ۽ تنظيم جي ٻيو ڪونهي. اسان کي يقين آهي ته ايراني عوام پنهنجي ڪيل پورهئي جي ڦل کي نه رڳو سنڀاليندو پر ان جي واڌاري لاءِ سڄڻ ۽ دشمن جي وچ ۾ فرق به ڪندو!

ذوالفقارعلي ڀٽي کي ڦاسي جي سزا!

هن ڏي صفحن ۾ فقط ٻي مهينا اڳ اسان ذوالفقارعلي ڀٽي جي سزا واري اپيل جي امڪاني ڦاسي تي روشني وڌي هئي. اسان جنهن انديشي جو اظهار ڪيو هو سا ڳالهه نيٺ ٿي. سڄي دنيا مان ڀٽي جي سزا معاف ڪرڻ بابت اپيلون ڪيون پيون وڃن.

اهڙن سمورن ملڪن جي رهنمائن تي سياسي ماڻهن جي ٽريڊ يونين جو ٽپو ھٽي ڳالھ کي ڪول ڪري وجڻ وارو طريقو پس پيش ملڪ جي اعليٰ تر مفادن جي بنھ ابتڙ آهي. هڻڻ تہ ائين گھربو هو جو جيسين ان ڪيس جو فيصلو ٿئي ها، قـومـي اتحاد جي موجوده وزيرن کي ماٺ ڪرايو وڃي ها جن ملڪ جي اعليٰ عدالت ۾ هلندڙ اپيل بابت پنهنجون گوهرافشانيون ۽ راءِ زنيون ڪيون. عليالاعلان سپريم ڪورٽ جي فيصلي کان اڳ پنهنجا فيصلا ٿي پڌايا. قانـون سيني لاءِ هڪ هڻڻ گھرجي. اهـڙن سيني وزيرن تـوڙي اتحادي اڳواڻن خلاف ڪورٽ جـي بيحرمتي جا ڪيس داخل ٿيڻ گھربا هئا. ملڪ جا ڪروڙين ماڻهو ان فرق کي چٽيءَ ريت محسوس ڪن ٿا. اتحادي اڳواڻن جي غيرجانبداري واري نامنهاد عمل جو پاندو عوام اڳيان ڦاٽي چڪو آهي. عوام کـي چونڊن جو موقعو مليو تہ اتحادي اڳواڻـن جي رهيل سهيل ڪارپت جو پتو بہ جهان کـي پوندو. بهرحال ڀٽي جي سزا جو فيصلو ڪنهن عام فرد جي سزا جو فيصلو نہ آهي. پاهرين دنيا تہ ٺهيو پر ملڪ جي هر صوبي مان اها دانهن ضرور ٿي آهي تہ جيڪڏهن ڀٽي کي ڦاسي ڏنـي ويئي تہ ملڪ هڪ اهڙي منزل تي پهچي سگھي ٿو جتان موٽڻ اڻانگو نہ پر ناممڪن آهي. عوام جي خاموشي ۽ ماٺ کي غلط نگاهہ سان ڏسڻ بلڪل صحيح نہ آهي. پرنـدڙ جبل جيڪي وڏيون تباهيون مچائي ڇڏيندا آهن اهي بہ ڦاٽڻ کان اڳ بظاهر خاموش هوندا آهن.

ملڪ جي موجوده صورتحال!

هن وقت سڄو ملڪ هڪ قيد خانو محسوس پيو ٿئي. سڄي ملڪ ۾ هزارين سياسي ڪارڪن، هاري، مزور، شاگرد ۽ سياسي اڳواڻ جيلن ۾ بند آهـن، چـؤطرف عوام دشمن ٽولا پوليس ساڻ وٺيو راڄن جا راڄ ڪٽائيندا، مارائيندا ۽ پورائيندا وتن. سڄي ملڪ جيان سنڌ ۾ گرفتار ٿيلن جو تعداد بہ ڏينهون ڏينهن وڌندو وڃي. عوام دشمن وڏيـرن جي تہ خدا پڌي ’ڪانو‘ کي لٺ ۾ مزو‘ جيان وڏيرن تہ پنهنجا پلاد وٺڻ شروع ڪري ڏنا آهن ڪوبہ چرندڙ پرندڙ سياسي فڪر رکندڙ ڪارڪن سندن ڳوالپڻي جـي گھيري مان سلامت نہ بچي سگھيو آهي. ڪوبہ هاري جنهن پنهنجي جائز حقن لاءِ وڏيـري سان ڪڏهن ڪا ويڙهہ ڪئي هئي يا ڪري رهيو هو سو ١٠٩، ١١٠ ۽ سنڌ ڪرائيم ڪنٽرول ايڪٽ جي قانوني ٻڌل مان بچي نہ سگھيو آهي. ذوالفقارعلي ڀٽي جي ڪيس سببان ملڪ جي وک وک تي پوليس جو پهرو ڪڙو ڪيل آهي. عوام جا سياسي رهنما جيلن ۾ بند آهن. عوام هن دهشت گردي ۽ ڏاڍ جي گھٽيل فضا ۾ ساهہ کڻندي بہ ٻڃي رهيو آهي. سندس رهنمائي ۽ رهبري ڪندڙ سمورا سياسي ڪارڪن جيلن ۾ بند آهن.

آزاد ڪريـو! آزاد ڪريـو!!

سموري ملڪ جي سوين، هزارين سياسي رهنمائن، سياسي ڪارڪنن، هارين، مزورن ۽

شاگردن کي آزاد ڪريو. هٿرادو پيدا ڪيل گهٽ ۽ ٻوسٽ واري غير جمهوري فضا ختم ڪريو. ملڪ جي عوام جي نڙي تي معاشي، سياسي، قومي، طبقاتي ۽ مذهبي ڦلانــد وٺندي نٿهن نه ڏيو. عوام کي ڳالهائڻ ڏيو. عوام کــي آزاد جمهوري فضا ۾ ساهه کڻڻ ڏيو. سياسي آزاديون بحال ڪريو. مسڪين ملڪ تـي وڏيڪ بهاري مڙهــڻ واري پاليسي ترڪ ڪريو. موجوده اڻ چونڊيل حڪومت جا غير آئيني ڪنيل قدم منسوخ ڪريو. هڪ طرفي احتساب جو عمل ختم ڪريو. تمام جلد چونڊون ڪرائي اقتدار عوامي نمائندن جي حوالي ڪريو. پريس اينڊ پبليڪيشن آرڊيننس ختم ڪريو. سمورن ڪتابـن، رسالن، اخبارن ۽ پريسن تان پابندي لاهيو. سنڌ جا سمورا تعليمي ادارا بنا دير کوليو، ٻي ڏوهي قوم جي ٻچن جو مستقبل تباهه نه ڪريو. هارين جون بي دخليون بند ڪريو. مزورن جون ڇانٽيون بند ڪريو. صحافين جي حقن جي پائمالـي بند ڪريو. ذوالفقار علي ڀٽي جـو فيصلو ايندڙ چونـڊيـل حڪومت لاءِ ڇڏيـو. ڪاپي ڏر جـي عوام دوست ۽ وطن دوست تنظيمي اتحاد ’پاڪستان عوامي تحريڪ‘ جي جنرل سيڪريـٽري رسول بخش پليجي کــي آزاد ڪريو. جام ساقي، علي حيدر شاهه، اسلم پرويز، زرينه بلوچ، عزيزه سومرو ۽ ٻين سوين هزارين سياسي ڪارڪنن کي آزاد ڪريو.

سردار پريس کي نوٽيس!

ماهوار رسالي تحـريڪ جي ڇپيندڙ سردار پـريس عوام دوستي ۽ وطن دوستي جي ڏوهه ۾ ڪئين ڀيرا قانوني ڏنڊا پيڙيون پائيندي ۽ سياسي ۽ معاشي ڏڪ سهندي رهي آهي. هن کان اڳ محترم رسول بخش پليجي جي ڪتاب ’صبح ٿيندو‘ جي ٻئي ڇاپي ڇپڻ جي ڏوهه ۾ ڪيس ڏهن هزارن جي زرضمانت ادا ڪرڻ جو حڪم مليو، جنهن خلاف هاءِ ڪورٽ ۾ پٽيشن داخل آهي. تازو ١٣- فيبروري تي هوم ڊپارٽمنٽ سنڌ طرفان ٢٠ هــزارن جو نوٽيس ڏنو ويو. جنهن ڏوهه ۾ نوٽيس ڏنو ويـو ان لاءِ ٢٢- فيبروري تـي هڪ درخواست ذريعي هــوم ڊپارٽمنٽ کي عرض ڪيو ويو تـه انجيڪشن پبليڪيشن جي پـي ڪتاب ’درد جي دوا‘ جي جن صفحن تي اعتراض آهن، اهي سردار پريس نه ڇپيا آهن ته ساڳئي ڏينهن وري هڪ ٻيو نوٽيس ٢٠ هــزارن جي زرضمانت جي ادائـگي لاءِ ڏنـو ويو ۽ ان ڪتاب جي ٻين صفحن جيڪي سردار پريس ڇپيا هئا ان تي اعتراض ڪڙو ڪيو ويو ان کان علاوه هــوم ڊپارٽمنٽ جي حڪم تي مقامـي پوليس پـريس خلاف ڪيس پڻ داخل ڪيو آهي.

ڪنڊا مون پيرن ۾ توڙـي لڪ لـڳن،
آگر آگوڻي نـه مڙي، ڇپون پير ڇـنن،
وينديي ڏانهن پرين، جتي جات نه پائيان، (شاهه)

— ايڊيٽر

ملڪ کي مڪمل طور سامراج جي چنبن ۾ ڏيڻ جون ڪوششون ٿي رهيون آهن.

رسول بخش پليجو -

[ڇهين فيبروري ١٩٧٩ع تي ملڪ جي اعليٰ ترين عدالت سپريم ڪورٽ جي ستن مان چئن ججن پنجاب هاءِ ڪورٽ طرفان پاڪستان جي سابق صدر ۽ وزيراعظم ۽ ملڪ جي وڏي ۾ وڏي سياسي پارٽي، پاڪستان پيپلز پارٽي جي چيئرمين ذوالفقارعلي ڀٽي کي ڏنل موت جي سزا کي بحال رکڻ جو فيصلو ڪيو. ان کان اٽڪل مهينو کن اڳ حڪومت طرفان ملڪگير پيماني تي گرفتارين جو هڪ وڏو سلسلو شروع ڪيو ويو هو. ان سلسلي ۾ کاٻي ڌر جي اٺن تنظيمن جي اتحاد "پاڪستان عوامي تحريڪ" جي رهنما ۽ سنڌي عوامي تحريڪ جي جنرل سيڪريٽري، سنڌ جي مشهور قانوندان، ليکڪ، نقاد ۽ دانشور جناب رسول بخش پليجي کي ٣- فيبروري ١٩٧٩ع تي مارشلا حڪم ١٢ هيٺ گرفتار ڪيو ويو. محترم پليجي ملڪ جي موجوده صورتحال بابت انٽرويو گرفتاري کان پندرهن ڏينهن اڳ، ڪراچي مان شايع ٿيندڙ هڪ ماهوار رسالي آواز کي ڏنو هو ۽ اهو آواز جي فيبروري واري شماري ۾ شايع ٿيو آهي. هتي اسين ان جو سنڌي ترجمو رسالي آواز جي ٿوري سان تحريڪ جي پڙهندڙن لاءِ پيش ڪري رهيا آهيون.
ادارو]

سوال: پليجا صاحب، ڇا توهان ملڪ جي موجوده صورتحال جو تجزيو ڪري اسان کي ٻڌائيندؤ ته موجوده برسراقتدار حضرت اسان کي ڪهڙي پاسي وٺي وڃڻ ٿا گهرن؟

جواب. ائين پيو ڏسجي ته آهي اسان کي فاشزم جي پاسي وٺي وڃڻ ٿا چاهين جيڪي نظرياتي تياريون ڪيون پيون وڃن انهن جو مطلب ماڻهن کي ذهني ۽ جذباتي طور صفا

ڀٽي کي ڦاسي جي سزا ڏيڻ سان سنڌين لاءِ لفظ پاڪستان جو مفهوم ختم ٿي سگهي ٿو

ٽڪائي ۽ بي هٿيار بنائي هڪ اهڙي نظام لاءِ تيار ڪيو پيو وڃي جنهن ۾ حاڪم ٽولا بنا ڪنهن عوامي روڪ ٽوڪ جي سولائي سان پنهنجا مفاد حاصل ڪري سگهندا. نظام مصطفيٰ جي مقدس نالي جي آڙ ۾ وحشي سزائون ڏيئي دهشت ڦهلائڻ، عوام کي تاريخ جي وحشي دؤر ڏانهن ڌڪڻ، شهنشاهيت ۽ اسلامي اصولن جي انڪاري منصور، اموي ۽ عباسي خلافت وارن ڪارواين کي تازو ڪرڻ، جن جو شمار اسين انسانيت ڪشي واري دؤر ۾ ڪريون ٿا. اهو سڀڪجهه، ملڪ کي جاگيردارانه فوجي نظام ڏانهن واپس موٽائڻ جون ڪوششون آهن. موجوده حاڪم حضرات جي دور جي سڄالپ جو خاص اهڃاڻ جيڪو ملڪ جي عوام ۽ سڄي دنيا آڏو اڀري آيو آهي، سو اهوئي آهي.

وحشي سزائن جو مقصد، ان کان سواءِ ٻيو ڪهڙو آهي ته عوام جي جمهوري جدوجهد، خاص طور غريب طبقي جي جدوجهد کي دٻپ ۽ هراس جي وسيلي روڪيو وڃي. ڪوشش اها آهي ته ڪنهن کي به چپ چورڻ جي جرئت نه ٿئي.

هاڻ اچو اسلامي نظام ڏانهن ته ڏسون ته هي حضرت آخر ڪهڙي نظام کي سندن چوڻ موجب 'اسلامي' چون ٿا. اسين ڏسون ٿا ته هڪڙو نظام سعودي عرب ۾ رائج آهي، اتي هڪڙي ئي شخص جي حڪومت آهي ۽ هڪڙو ئي خاندان سڄي ملڪ تي اڀشاهي وسيلي حاڪم آهي ۽ ڪنهن کي به چپ چورڻ جي جرئت ڪانهي جو اهو ائين چئي سگهي ته آخر ڪروڙين رپين جي آمدني ڪيڏانهن ٿي وڃي؟ ان کي خرچ ڪير ٿو ڪري؟ قومي ملڪيت رکڻو هڪڙي ڪٽنب جي استعمال ۾ ڇو ٿي اچي؟ قومي وسيلا ڇو هڪڙي ننڍڙي ٽولي جي هٿان زيان ٿي رهيا آهن؟ پاڪستاني حاڪمن جي خواهش

پڻ ساڳي آهي ته هتي به اهڙو ئي راڄ مڙهجي. اهڙي قسم جو نظام دنيا جي سامراجي قوتن جي خواهشن پٽاندر آهي. پاڪستان ته هونئن ئي هڪڙو پٺتي پيل ملڪ آهي ۽ جاگيرداري کان دلال سرمائيداري ڏانهن تمام آهستي آهستي وڌي رهيو آهي پر ان لاءِ ائين چوڻ بهتر ٿيندو ته گسڪي رهيو آهي،

پٺتي عوام جي ڏيڍ ۾ اهاڳي ڳالهه ويهاري ڇڏي ته

جاگيردارن ۽ سرمائيدارن وٽ حڪومت ڪرڻ

جو خدائي پروانو ڪونهي-

پر سامراجين کان اها ڳالهه گسڪڻ واري حالت به ڏٺي ڪونه ٿي ٿئي ۽ هو ان کي هڪ پيو ڦاٽي اينڊ، ڏکڻ ڪوريا يا فلپائين بنائڻ جي پٺيان پيا آهن. سندن اهي ڪوششون رهيون آهن ته پاڪستان لاطيني آمريڪا جي ڪيلي وارين رياستن وانگر ٿي رهي، جتي اڄ هڪڙو جنرل حاڪم هجي ته صبحاڻي ٻيو جنرل ان کي ماري اچي حاڪم بڻجي. ڪو پنجويهن سالن کان حاڪم هجي، اهو مري ته سندس فرزند ارجمند تاج مٿي تي رکي اچي تخت تي سوار ٿئي. سامراج چاهي ٿو ته اهو ڪاروبار ائين ئي هلندو رهي. ڪو به ماڻهو ٻڙڪ ٻاهر نه ڪڍي ۽ نه ڪنهن قسم

ان کان سواءِ هڪ ٻئي نڪتي کي ڪنيو ويو آهي، يعني پاڪستان جي سالميت لاءِ فوج جي مداخلت جو آئيني بندوبست ڪرڻ جون ڳالهيون ڪيون پيون وڃن. ان سان اها ڳالهه چٽي ريت کلي پوي ٿي ته اهي حضرت پاڪستان جي سياست جي پچ سان هٿ ڪڍڻ جو ڪو به ارادو نٿا رکن. سندن اها نيت ٿي ڪانهي ته عوام پنهنجا فيصلا آفيسر شاهيءَ يا فوجي مداخلت کان سواءِ جمهوري طريقي سان حل ڪري سگهن.

هن نظام کي جيئڻ جو ليئڻ رکڻ لاءِ هي حضرت گماشتي سرمائيداري جي همت-افزائي ڪرڻ چاهين ٿا، جيئن هن نظام کي اقتصادي پيڙهه مهيا ڪري سگهي. جڏهن

وحشي سزائن جو مقصد غريب عوام جي جدوجهد کي روڪڻ آهي-

جي روڪ ٽوڪ يا چوڻ پل نه هجي. مٿان وري ان ڏاڍ ۽ دهشت واري فاشزم تي اسلام جو پوش چاڙهي ڇڏيو وڃي ته پوءِ اهڙي ڪا ٻي ڳالهه! هني وارن حضرتن ته پنهنجي نيتن کي آڏندي ئي اگهاڙو ڪري ڇڏيو آهي. اهو چيو پيو وڃي ته "جمهوريت جي ڪا به اهميت ڪانهي." ان هوندي به اسان جو خيال آهي ته ڪجهه عرصي لاءِ هو مجبوراً جمهوريت جي وعدن جو ڪوڙو ڍونگ رچائيندا رهندا.

ڪٿان هي حضرت ڪرسي تي ويٺا آهن تڏهن کان وٺي سندن ڪنيل اقتصادي قدم ويچار وٽان آهن. هونئن ته اسين هرگز ائين اٿا سمجهون ته جيڪڏهن ڪن صنعتن بابت رڳو ايترو چئي ڇڏجي ته اهي قومي ملڪيت ۾ ورتيون ويون آهن ته ڪو اهي سچ پچ قومي ملڪيت ٿي ويون. ان لاءِ اسان جو تجربو آهي ته اهڙي قسم جو قوميائڻ رڳو حاڪم طبقن جي ڏاڏلن جي مفادن کي وڌائڻ جو سبب بڻجي ٿو، پر جيڪي قدم هن حڪومت

سامراج ٻئي جي خود اراديءَ کي برداشت نه ڪري سگهيو!

ڪنيا آهن، اهي واضح طور پڌائن ٿا ته دلال سرمائيداري کي علي الاعلان هٿي ڏني پئي وڃي. سندن ڪوشش اها ٿي آهي ته ملڪ ۾ ڪلم ڪلا سورهن ئي آنا سامراج جي پيچ لٽڪائو اقتصاديت مڙهي وڃي. ملڪي اقتصاديت کي مڪمل طور ڏاڙهن سامراج جي هٿن ۾ ڏيڻ لاءِ ميدان تيار ڪيو پيو وڃي.

عوامي ڀلائي وارن ڪمن کي روڪيو ويو آهي. ناڻي جي کوٽ کي روڪڻ جي بهاني وڏي تعداد ۾ بيروزگاري پيدا ڪئي پئي وڃي ته جيئن خوفناڪ بيروزگاري جي ماحول ۾ پورهيت طبقو هر طرح جي زيادتين کي مٺ ميٽ ۾ برداشت ڪندو رهي ۽ ڦاٽ به ٻاهر نه ڪڍي سگهي. مزيدار ڳالهه اها آهي ته مڪاني گماشتي سرمائيدار تي اڃا تائين به ڪو جوڳو اثر ڪونه پيو آهي. جاڪاڻ ته سرمائيدار (وڏو سيٺيو) انهن جو به استاد آهي. ان ڪري ڪيس ڪا به خوشفهمي ڪانهي پر هو عوامي نفرت جي مچريل طوفان جو وڏي ڌماڪي سان ڪلڻو

پيو لڳائي. ان ڪري هو پاڻهن سيرانديءَ کي ڏيو وڏي ويچار سان اهو پيو ڏسي ته ڪهڙو پاسو ٿو ليٽ ٿئي. هو انهيءَ انتظار ۾ آهي ته اها اقتصاديت جيڪا هيٺر سڪرات ۾ آهي سا ڪڏهن ٿي لاش ٿئي ته پوءِ ڳجهون سندس پوٽ پٽڻ لاءِ لهي پون! في الحال اهي رڳو مٿي تي منڊي پيون اڏامن.

سوال: ايران ۾ موجوده صورتحال کي نظر ۾ رکندي پاڪستان ۾ سامراج جون ٿيون ڪهڙيون آهن؟

جواب: اڃا ته ايران ۾ ڪيترين ئي لاهيون چاڙهيون اچي سگهن ٿيون. اتي حالتن کي هڪ حد تائين ٺيڪ ڪونهي. ڪجهه وقت لاءِ ائين به ٿي سگهي ٿو ته عوام جون امنگون پنهنجي منزل نه ماڻين. فوج اقتدار ۾ پيهر اچي وڃي. اهو به ممڪن آهي ته ائين نه ٿئي. بهرحال سامراجي سازشن ۾ افغانستان جي حڪومت جي تختي اٿلائڻ جو پروگرام به شامل آهي. ايران جي جمهوري قوتن ۾ ڦوٽ وجهڻ جي ڪوشش به ٿي سگهي ٿي. سامراج انهن سمورين سازشن لاءِ پاڪستان جي سرزمين کي ٻي ڪنهن ڪو ٿي ڪتب آڻي سگهي ٿو. مثال طور اهي خبرون زورشور سان پيون پکڙن ته افغانستان کان نام نهاد مهاجر پاڪستان پيا اچن ۽ ان ۾ به ڪو شڪ ناهي ته ايران مان پڻ اهڙي قسم جا پناهگير پاڪستان ۾ آندا وڃن. سامراج اسان جي سرزمين کي بين الاقوامي سازشن جي آماجگاهه بنائڻ گهري ٿو، جتي ويهي هو جيئن وڻس تيئن ڪري سگهي. سامراج پاڪستان کان ساڳيو ڪم وٺڻ چاهي

(باقي صفحو ٢٥)

سنڌ جون زمينون غيرسنڌين کي الاٽ ڪرڻ بند ڪيون وڃن - ڄامشورو واقعي جي سلسلي ۾ گرفتار ڪيل شاگرد آزاد ڪيا وڃن - سنڌ جا تعليمي ادارا کوليا وڃن

پاڪستان عوامي تحريڪ جي مرڪزي ڪنوينگ ڪميٽي جي گڏيل

پريس ڪانفرنس

۲۰ جنوري ۱۹۷۹ع تي ڪاهي ڏر جي اٺن تنظيمن طرفان قائم ڪيل اتحاد ”پاڪستان عوامي تحريڪ“ جي مرڪزي ڪنوينگ ڪميٽيءَ حيدرآباد پريس ڪلب ۾ هڪ گڏيل پريس ڪانفرنس جو بندوبست ڪيو جنهن ۾ پاڪستان عوامي تحريڪ جي ڪنوينئنگ ڪميٽي جي جنرل سيڪريٽري ۽ سنڌي عوامي تحريڪ جي اڳواڻ جناب رسول بخش پليجي کان سواءِ پنجاب جمهوري فرنٽ جي اڳواڻ پرويز صالح، نوجوان محاذ جي علي ياور مزدور ڪسان پارٽي ورڪرز گروپ جي اڳواڻ امتياز عالم، مزدور ڪسان پارٽي پختون خواه جي اڳواڻ شير علي باچا، متحده مزدور فيڊريشن جي اڳواڻ عثمان بلوچ ۽ سنڌي هاري ڪميٽيءَ جي مرڪزي تنظيمي ڪميٽي جي ميمبر سلام ميمڻ شرڪت ڪئي.

هن پرهجوم پريس ڪانفرنس کي خطاب ڪندي پاڪستان عوامي تحريڪ جي جنرل سيڪريٽري جنرل جناب رسول بخش پليجي چيو:

”اسان جو ملڪ اڄ جنهن گهوٽالي ۾ قائل آهي اهو هن ملڪ جي هر سمجهو باشندي جي اڳيان چٽي ريت ظاهر آهي. اهو گهوٽالو سياسي، سماجي ۽ اقتصادي توڙي معاشري جي هر شعبي تي ڇانيل آهي. اڄ ملڪ جو هر باشعور ماڻهو جيڪو ڪنهن به ڪٽي ڪهڙي به سياسي پارٽيءَ سان واسطو رکندڙ هجي پر جي هو ملڪ جي آئيندي بابت سنجيدگيءَ سان سوچي ٿو، ته اهو ان ڳالهه سان اتفاق ڪري ٿو ته موجوده گهوٽالي کي حل ڪرڻ هڪ غيرنمائنده حڪومت جي وس کان ٻاهر آهي. ٿورڙين فاشسٽ پارٽين کان سواءِ، باقي سمورين سياسي جماعتن ملڪ ۾ هڪدم هڪ غيرجانبدار مشينريءَ هيٺ عام چونڊون ڪرائڻ ۽ اقتدار عوام جي چونڊيل نمائندن کي منتقل ڪرڻ جو مطالبو ڪيو آهي.

جيتوڻيڪ مارشلا حڪومت ڪيترن ڪوڪلن اعلانن کان پوءِ آخرڪار ۱۹۷۹ع کي عام چونڊن جو سال قرار ڏنو آهي، پر تازو چيف مارشلا ائڊمنسٽريٽر لنڊن جي رسالي ”امپيڪٽ انٽرنيشنل“ کي جڪو انٽرويو ڏنو آهي ان جي ڪري ۱۹۷۹ع ۾ عام چونڊن ڪرائڻ واري ڳالهه مشڪوڪ ٿي پيئي آهي. چيف

مارشلا ائڊمنسٽريٽر ان انٽرويو ۾ لوڪل باڊين جي چونڊن، فوج کي آئيني اختيارن ڏيڻ، صدارتي طرز جي حڪومت، احتساب جي عمل ۽ هڪ ڀيرو وري "مثبت" نتيجن ملڻ کان پوءِ چونڊن ڪرائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسين سمجهون ٿا ته مجموعي طور تي اهو انٽرويو جنهن سوچ جي عڪاسي ڪري ٿو، جيڪڏهن ان تي عمل ٿيو ته ان جا نتيجا ملڪ لاءِ تباهي آڻيندا. جيتريقدر فوج جي آئيني اختيارن جو مسئلو آهي، اسان جي راءِ ۾ ڪنهن به جمهوري حڪومت ۾ ان ڳالهه لاءِ ڪابه جڳهه ڪانهي. فوج جو ڪم دفاعي سرگرمين تائين محدود رهڻ گهرجي. انهن حدن کي اورانگهڻ ملڪي سلامتيءَ لاءِ وڏا خطرا کڙا ڪري ٿيندو. بهرحال ان مسئلي تي به بحث مباحثي جو حق صرف ۽ صرف عوام جي چونڊيل نمائندن جي پارليامينٽ کي رسي ٿو.

ساڳي صورت صدارتي طرز جي حڪومت واري ڳالهه جي آهي. پاڪستان جي عوام جي وڏي گهڻائي ڇٽيءَ ريت صدارتي نظام کي ٺڏي چڪي آهي. ان کان سواءِ پاڪستان جهڙي گهڻ- قومي ملڪ ۾ صدارتي نظام ننڍين قومن جي حقن کي هميشه لاءِ غصب ڪرڻ جي برابر ٿيندو ۽ عوام ان ڳالهه جي اجازت هرگز نٿا ڏيئي سگهن. اسان جو اهو پختو يقين آهي ته حڪومتي نظام جي طئه ٿيل مسئلي کي ڇيهر ڪڙڻ جا نتيجا بيحد خراب نڪرندا.

جيتريقدر احتساب جي عمل جو واسطو آهي، هاڻ اها ڳالهه ڇٽي ٿي چڪي آهي ته ان جو مقصد رڳو سياسي مخالفن کي ڪچلڻ کان سواءِ ٻيو ڪي به ڪينهي. جيڪڏهن سچ پچ بدعنوانين، ڌانڌلين، ۽ عوام تي ظلم ۽ تشدد جي ڏوهارين جو احتساب ٿيڻو هو ته ان جي شروعات ١٩٤٧ع کان ڇو نه ڪئي ويئي؟ اڳوڻي مشرقي پاڪستان ۽ بلوچستان جي عوام تي طرحين طرحين ظلمن، قتل عام ۽ عورتن جي بي حرمتي ڪرڻ وارن کي ڇو اڃا تائين ڪنهن ڪورٽ ۾ چالان نه ڪيو ويو آهي؟ ان جي ابتڙ رڳو هڪ فرد جي قتل جي چالان بابت ايتري حد تائين سرگرمي ڇو ڏيکاري ويئي آهي؟

ان کان سواءِ احتساب جي عمل کي عام چونڊن کان ٽارڻ جو بهانو بڻايو ويو آهي. جيڪڏهن حڪومت احتساب جو عمل مڪمل ٿيڻ کان سواءِ لوڪل باڊين جون چونڊون ڪرائڻ جا منصوبا رٿي سگهي ٿي ته پوءِ عام چونڊون ڪرائڻ ۾ ڪيس ڪهڙي تڪليف آهي؟

ڇا حڪومت کي لوڪل باڊين جي چونڊن ۾ "مثبت نتيجن" نڪرڻ جو وڌيڪ يقين آهي؟ ته پوءِ ڇا اهو عمل حقيقت ۾ رڳو نامزدگين جو ٿي هوندو؟

اسين حڪومت تي واضح ڪريون ٿا ته ڪين عام چونڊن کان سواءِ ٻئي ڪنهن به قسم جي چونڊن ڪرائڻ جو ڪوبه ضرور ڪونهي ۽ اهڙي هر ڪوشش بي مقصد ثابت ٿيندي. اسان جي راءِ موجب موجوده حڪومت عوام جي ڪنهن به مسئلي حل ڪرڻ ۾ ڪامياب نه ٿي سگهي آهي. ان جو هر تجربو، ٽوڙي اهو قومي ملڪيت ۾ ورتل صنعتون سرمائيدارن کي واپس ڪرڻ جو فيصلو هجي،

نام نهاد سول حڪومت قائم ڪرڻ وسيلي سياسي مسئلن کي "حل" ڪرڻ جي ڪوشش هجي يا اسلامي شريعت لاڳو ڪرڻ جا ڪوڙا اعلان هجن پر اهو سڀڪجهه تمام بڇڙي نموني ناڪام ٿي چڪو آهي.

اڄ حالتون هي آهن جو عوام جون سموريون سياسي آزاديون ڦريون ويون آهن. پورهيتن جون معاشي حالتون ڏينهون ڏينهن خراب ٿينديون پيون وڃن. پر حڪومت سندن حالتن سڌارڻ بدران ڦٽڪن ۽ غير انساني سزائن سان کين دٻائڻ جي ڪوشش ۾ رُڌل آهي. خاص ڪري ننڍين ۽ مظلوم قومن جي عوام ۾ محرومي جو احساس تيزيءَ اختيار ڪندو وڃي. سنڌ جي هارين ۽ شاگردن تي ظلم ۽ تشدد چوٽ چڙهيل آهي. هڪ ڊگهي عرصي کان سنڌ جا سمورا تعليمي ادارا بند پيا آهن. سڄي سنڌ اندر ڏاڍ ۽ دهشت، جي بازار گرم ڪئي ويئي آهي. آپيشاهي مرڪزيت وسيلي ننڍين صوبن ۽ مظلوم قومن ۾ محرومي جو احساس پڪڙيو وڃي.

حڪومت ۾ شريڪ سامراجي جماعت اسلامي ۽ قومي اتحاد سياسي انتقام ۽ ڦرلٽ ۾ سرگرميءَ سان رُڌل آهن، اشاعتي ادارا يا ته سياسي مخالفن جي ڪردار ڪشي لاءِ يا مودودي فرقي جي تعصب پرين يا رجعت پسند خيالن جي پرچار لاءِ استعمال ڪيا پيا وڃن. اظهار جي آزاديءَ جي وڏين وڏين دعوائن جي باوجود اخبارون سنسرشپ جو شڪار آهن، رسالن ۽ پريسن کان ڳريون رقمون ضمانت طور ورتيون پيون وڃن، اديبن، صحافين ۽ دانشورن تي پابنديون آهن. مٿان ظلم وري اهو آهي جو اهو سڀڪجهه اسلام ۽ اسلامي نظام جي نالي ۾ ڪيو ٿو وڃي.

اسين سڄي ملڪ جي باشعور عوام، پورهيت طبقن ۽ مظلوم قومن کي اپيل ٿا ڪريون ته اهي متحد ۽ منظم ٿي موجوده صورتحال کي تبديل ڪرڻ لاءِ تيار ٿين.

اسين حڪومت کان مطالبو ٿا ڪريون ته:

(۱) جلد کان جلد عام چونڊون ڪرائڻ جي تاريخ ۽ پروگرام جو اعلان ڪيو وڃي، موجوده اليڪشن ڪميشن کي ٽوڙي نئين سر بنايو وڃي. جداگانه چونڊن بدران گڏيل چونڊون ڪرايون وڃن.

(۲) مارشل لا فوراً ختم ڪئي وڃي ۽ موجوده سول حڪومت جو ڍونگ رچائڻ بند ڪيو وڃي.

(۳) سياسي جبر ۽ ڏاڍ ختم ڪيو وڃي، سمورن پورهيتن، هارين، شاگردن ۽ سياسي ڪارڪنن کي فوجي عدالتن طرفان ڏنل ڦٽڪن ۽ قيد جون سزائون رد ڪيون وڃن ٺٽي، روهڙي، لاڙڪاڻي، راولپنڊي، لاهور شيخوپوره، چشتيان ۽ ٻين هنڌن جي ڪڍيل مزورن کي واپس رکيو وڃي ۽ کين ڏنل قيد ۽ ڦٽڪن جون سزائون ختم ڪيون وڃن. ذوالفقار علي ڀٽي، مسلم شاه، لقمان مرزا، ابوبڪر زرداري، علي حيدر شاه، افراسياب خٽڪ، جام ساقي، حسين نقي ۽ ٻين کي آزاد ڪيو وڃي. محترم جي. ايم سيد جي نظربندي ختم ڪئي وڃي.

(۴) سنڌ جا تعليمي ادارا کوليا وڃن، ڄامشورو واري واقعي جي سلسلي ۾ گرفتار ٿيل سمورن شاگردن ۽ سندن عزيزن کي آزاد ڪيو وڃي، گرفتاريءَ جا وارنٽ رد ڪيا وڃن.

(۵) سنڌي، بلوچي، پشتو ۽ پنجابي

زبان کي مڪمل تعليم جو ذريعو بڻايو وڃي ۽ انهن کي سنڌين صحيح قومي مرتبو ڏنو وڃي.

(٦) اخبارن ۽ رسالن تي لڳايل سينسرشپ ختم ڪئي وڃي. پريس ۽ پبليڪيشن آرڊيننس فوري طور رد ڪيو وڃي ۽ نيشنل پريس ٽرسٽ ٽوڙيو وڃي ۽ صحافين جي حقيقي تنظيم اپ.ڪ کي تسليم ڪيو وڃي.

(٧) سنڌ جون زمينون ڪامورا شاهي جي ماڻهن ۽ غير سنڌين کي الاٽ ڪرڻ جو سلسلو بند ڪيو وڃي ۽ اهي زمينون سنڌي هارين کي مفت ڏنيون وڃن.

پريس ڪانفرنس کي خطاب ڪرڻ کان پوءِ پريس ڪانفرنس ۾ موجود مختلف تنظيمن جي اڳواڻن مشترڪه طور تي صحافين جي سوالن جا جواب ڏنا. سوال پڇيو ويو ته: جڏهن ته سنڌ جون ٧٥ سيڪڙو زمينون غير سنڌين کي الاٽ ٿيل آهن، تڏهن توهان موجوده نظام ۾ اها توقع ڪيئن ٿا رکو ته اهي واپس سنڌين کي ملي سگهن ٿيون؟ ڇا توهان ان جي عملي پاسي تي به سوچيو آهي يا رڳو ڳالهه ٿا ڪريو؟ ان کان بهتر آهي ته توهان نظام بدلائڻ لاءِ جدوجهد ڪريو. ڇو ته انقلاب کان پوءِ خود بخود سڀ ڪم ٺيڪ ٿي ويندو. ان جي جواب ۾ پاڪستان عوامي تحريڪ جي مرڪزي ڪنوينئنگ ڪميٽيءَ جي ميمبر ۽ پنجاب مزدور ڪسان پارٽي ورڪرز گروپ جي اڳواڻ امتياز عالم چيو ته "ڪنهن به حق کي حاصل ڪرڻ کان اڳ ضروري آهي ته ان حق کي تسليم ته ڪيو وڃي. سنڌ جي زمينن تي سنڌي هارين جو حق تسليم ٿي نه ڪيو وڃي ۽ بلوچستان جي زمينن تي بلوچن جو حق تسليم ٿي نه ڪيو وڃي، ته پوءِ ان کي حاصل ڪرڻ جي جدوجهد جي حمايت ڪهڙي معنيٰ رکي ٿي. ان کان سواءِ ڪنهن ظلم ۽ بي انصافي تي احتجاج ڪرڻ انقلابي جدوجهد جو حصو آهي. انقلاب ڪو بٽڻ دٻائڻ سان ڪونه ايندو ۽ نڪو نظام پاڻيهي بدلبو. حقيقت ۾ انقلاب اهڙن ئي احتجاجن ۽ ننڍين ننڍين جدوجهدن جو هڪ ڊگهو سلسلو آهي. رهيو سوال انقلاب اچڻ ۽ نظام بدلائڻ جي انتظار جو ته اهو صحيح ناهي ته ان کان اڳ ڪجهه نٿو ٿي سگهي. حقيقت ۾ عوام جي قوتن کي منظم ۽ متحرڪ ڪري انهن جي جدوجهد وسيلي ڪيترا حق نظام بدلجڻ کان اڳ حاصل ڪري سگهجن ٿا. صحافت کي حقيقي آزادي ته فقط نظام بدلجڻ ۽ انقلاب کان پوءِ ئي حاصل ٿي سگهي ٿي ته پوءِ تازو صحافين جي هلايل جدوجهد جي ڪهڙي مراد آهي؟"

هڪ صحافي جي مستقبل ۾ ڪاپي ڊر جي ڪنهن وڏي اتحاد بابت پڇيل سوال جي جواب ۾ جناب رسول بخش پليجي چيو ته "اسين ته پاڪستان عوامي تحريڪ جي اتحاد کي اڳين اتحادن جي پيٽ ۾ هڪ وڏو اتحاد ڄاڻون ٿا. ڇاڪاڻ ته ڪاپي ڊر جي اڳين اتحادن جو ملڪ جي اهم ترين مسئلي يعني قومي مسئلي تي هڪ واضح مؤقف ڪونه رهيو آهي پر پاڪستان عوامي تحريڪ جو پنهنجي گهڻن مسئلن سان گڏ ان مسئلي تي پڻ هڪ وسيع، واضح ۽ چٽو مؤقف آهي. ان کان سواءِ اسان جو اتحاد ڪاپي ڊر جي اڳرڻي اتحاد عوامي جمهوري

(ڏسو صفحي ١٧ تي)

رپورٽ: سلام ميمڻ

پنجاب ديهاتي محنت ڪش محاذ جي مرڪزي وفد تعلقي گولاڙچي جو دورو ڪيو

قومي ۽ طبقاتي ظلم جون جيڪي بي انداز ۽ اڻ ڳڻ صورتون آهن، انهن مان هڪڙي اها آهي ته ڌار ڌار ذاتين جا حاڪم ٽولا عوام کان ڦر ڪيل مال تي هڪٻئي سان کٽن وانگر ڳرندا به آهن ته ساڳئي وقت عوام خلاف اڪ چنبي ۾ پاڻ ۾ مڙي مٺ به ٿي ويندا آهن.

اها ڳالهه هو تڏهن ڪري سگهندا جڏهن هو انهيءَ نسخي تي عمل ڪن ٿا ته "ساڳئي وقت پاڻ ۾ اختلاف به ڪريو ۽ پڌي به ڪريو! پڌيءَ جي ضرورت هجي ته پڌي ڪريو، نه هجي ته پلي پاڻ ۾ اختلاف ۽ ويڙهه ڪري پنهنجا حصا پڪيون ٺيڪ ڪريو."

ڏسبو ته ڌار ڌار قبيلن جا سردار هڪٻئي ۾ سگهارتيون ڪندا آهن. پر هڪڙي قبيلي جي عوام مان ڪنهن ماڻهوءَ ٻئي قبيلي جي ڪنهن غريب پاڻ سان مائٽي ڪئي ته ان کي بي غيرت ۽ قبيلي جو دشمن سڏي سندس تباهي ڪري ڇڏي ويندي آهي، ساڳي طرح هڪڙي قوم جا حاڪم ٽولا ٻي قوم جي حاڪم ٽولن سان مڙيا ڪچ ٿيا ويٺا هوندا آهن. پر شل نه ڌار ڌار قومن جي عوام مان ڪي ماڻهو پاڻ ۾ ملي ڪچهري ڪن، بس پوءِ ته اسلام وانگر قوم به خطري ۾ پئجيو وڃي ۽ سياسي ڪفر جون فتوائون جاري ٿيو وڃن. ڌار ڌار قومن جي حاڪم ٽولن جو انهن قومن جي عوام کي فرمان آهي ته "اسين ڌار ڌار قومن جا حاڪم پلي اختلافن ۽ دشمنين هوندي به پاڻ ۾ پڌيون ڪريون، اوهان خلاف ڦاها ٺنگيو ويٺا هجون، پر توهان عوام جو فرض آهي ته رڳو پاڻ ۾ دشمنيون رکو. اتحاد ۽ دوستيءَ جو نالو به متان وٺو، نه ته اوهين قومي غدار ٿي پوندا."

ملڪ جي مختلف قومن جا عوام هاڻ اها بدمعاشيءَ واري چالاڪي سمجهي ويا آهن. آهستي آهستي هو پنهنجا پاڻ ۾ اختلاف پاڻ وڏيڪ صفائي ۽ بيباڪيءَ سان ظاهر ڪن ٿا ۽ انهن کي گهٽائڻ لاءِ جدوجهد به ڪن ٿا.

سنڌي هاري ڪميٽيءَ جي شروع کان وٺي اها حڪمت عملي رهي آهي ته سنڌ جي پورهيت عوام جي حقن لاءِ سنڌي توڙي غير سنڌي دشمنن سان ڀرپور لڙائي ڪرڻ کپي ۽ انهيءَ ڪم لاءِ سنڌ توڙي ٻين صوبن ۾ گهٽي ۾ گهٽا حامي ۽ اتحادي به حاصل ڪجن. انهيءَ ڪري اها سنڌ توڙي ٻاهر جي اختلاف رکندڙن سان جدوجهد به ڪري ٿي ۽ ان سان گڏ ڪين سمجهڻ ۽ سمجهائڻ، مڪڻ ۽ سيکارڻ ۽ ڪين دشمن کان ٽوڙي پنهنجو حامي بنائڻ لاءِ ڪوشش ڪرڻ جي اصول تي به عمل ڪري ٿي. ڪيس خبر آهي ته

اهو ڪم سولو ڪونهي. ان ۾ شروعات ۾ ڪاميابيون گهٽ ٿينديون ۽ ڪئين ناڪاميون ۽ مايوسيون به ٿي سگهن ٿيون. پر ڪيس خاطري آهي ته عوام جا فوري ٿوري ڊگهي عرصي جا مفاد حاصل ڪرڻ جو اهوئي صحيح رستو آهي ۽ پس پيش ڏاڪي به ڏاڪي ضرور ڪاميابي حاصل ٿيندي.

گذريل مهيني سنڌي شاگردن، هارين ۽ ٻين ڪارڪنن جو هڪ وفد پنجاب جو دورو ڪري آئي جي عوام کي پنهنجي قومي ۽ طبقاتي موقف کان واقف ڪيو هو. موٽ ۾ ان وفد جي دعوت تي ديهاتي محنت ڪش محاذ پنجاب جي مرڪزي تنظيمي ڪميٽي جي پنجن ميمبرن جو هڪ وفد ۲۱ جنوري تي ٽن ڏينهن جي دوستاڻي دوري تي هتي آيو. وفد ضلع بدين جي تعلقي گولاڙچي جو تفصيلي دؤرو ڪيو ۽ سنڌي هاري ڪميٽي جي گولاڙچي، راهڪي، زيتون ملاح ۽ ڪوروواهه، وارين ڳوٺائين شاخن ۾ ڪچهريون ڪيون ۽ خيالن جي ڏي وٺ ڪئي. ان دؤران کين بدين ضلعي ۾ سيٺن جي سربستي صورتحال، انهن طرفان سنڌي هارين تي ٿيندڙ ظلمن، زيادتين ۽ بي انصافين کان واقف ڪيو ويو.

سنڌي هاري ڪميٽي جي تعلقي گولاڙچي جي ڪنوينر ۽ مرڪزي تنظيمي ڪميٽي جي ميمبر جمع نوحاڻي سنڌي هاري ڪميٽي جي منشور، هارين ۾ تنظيم، انهن جي مسئلن حل ڪرڻ لاءِ ٿيل جدوجهدن جي طريقءِ ڪار ۽ ضلع بدين جي هارين تي چوڌراشاهي، وڏيراشاهي ۽ ڪاموراشاهي جي ظلمن تي تفصيلي روشني وڌي. سنڌي هاري ڪميٽيءَ جي عوامي فنڪارن ۽ شاعرن جمع نوحاڻي، بادل جاکري، هاشم چانگ ۽ ڪيڙو چانگ انقلابي گيت ۽ شعر ٻڌايا.

مهمان ساٿين پنهنجين تقريرن ۾ سنڌي هاري ساٿين کي پنهنجي موقف کان واقف ڪيو ۽ پنجاب جي هارين، پورهيتن ۽ ٻين مظلوم طبقن تي پنجابي جاگيردارن، چوڌرين ۽ ڪامورن جي ظلمن، زيادتين ۽ سازشن جا دل ڏاريندڙ داستان ۽ واقعا ٻڌايا.

ديهاتي محنت ڪش محاذ جي مرڪزي جنرل سيڪريٽري ٻڌايو ته پنجاب ۽ سنڌ جي مظلوم طبقن ۽ عوام کي ويڙهائڻ لاءِ حاڪم طبقن ۽ ٽولن اسان جي وچ ۾ نفاق ۽ نفرتن جو ٻج ڇٽيو آهي ۽ اسان جي وچ ۾ غلط فهمين جو هڪ گهاٽو ڄار وڇائي ڇڏيو آهي. هنن مظلوم طبقن کي پاڻ ۾ ويڙهائڻ لاءِ مختلف بهانا ڪاهي سنڌ جون زمينون چوڌرين، آفيسرن ۽ انهن جي دلالن کي جاگير ڪري ڏنيون آهن. پر اسين پنجاب جي پورهيت ۽ انصاف پسند عوام طرفان واضح طور اهو ٻڌايون ٿا ته اهي عوام دشمن جهڙي ريت سنڌي عوام جا سچا ناهن اهڙي ئي ريت اهي اسان پنجابي عوام جا به سچا نه آهن. بلڪه اسان جا بدترين دشمن آهن. اسين ڪڏهن چئون ٿا ته ”ناجائز طور قبايل سنڌ جون زمينون سنڌي عوام کي موٽائي ڏين ۽ ملڪ جي مختلف قومن عوام کي ويڙهائڻ واري سامراجي سازش جا هٿيار نه بڻجن.“ هن چيو ته ”سنڌ، پنجاب، بلوچستان ۽ سرحد جي عوام جي وچ ۾ هن کان اڳ سڌي رابطي نه هئڻ ڪري اسان کي هڪٻئي خلاف ڀڙڪائڻ ۽ نفرتن پيدا ڪرڻ لاءِ دشمن ڪيتريون ئي پروپيگنڊائون

۽ غلط بيانيون ڪندو رهيو آهي. ان ڪري اسان هڪڙي جي صحيح صورتحال ۽ ڏکڙي جي ڏکن سورن کان واقف نه ٿي سگهيا آهيون. مثلاً پنهي جي دؤر ۾ اسان وٽ اها ڳالهه عام هئي ته 'سنڌ ۾ گهر گهر بجلي پهچي ويئي آهي ۽ سهڻا ۽ خوبصورت روڊ ۽ رستا هر ڳوٺ ۽ هر شهر جي وچ ۾ ٺهيا آهن. سنڌ اندر ڪنڊ ۽ اٽو عام جام وڪامي پيو. پر جڏهن اسان جو پاڻ ۾ لاڳاپو پيدا ٿيو ۽ اسين هتي آيا آهيون ته خبر پيئي آهي ته حاڪم ٽولا ڪيئن نه اسان کي اونداهي ۾ رکيو ويٺا آهن. پنجاب جي رجعت پرست اخبارن، ۽ اشاعتي ادارن طرفان لڳاتار اها پروپيگنڊا ڪئي ويندي آهي ته سنڌي هاري علحدگي پسند آهن. پئي پاسي سنڌ جون زمينون قبائيندڙ عوام دشمن سيٺارن ۽ چوڌرين کي مظلوم ڪري پيش ڪيو ويندو آهي. پر انهن "مظلوم" سيٺار چوڌرين ۽ جاگيردارن هتي جي مقامي ظالم ۽ عوام دشمن وڏيرن سان گڏجي ۽ سنڌن پاڇي هيٺ وهي جيڪا ظلم ۽ تشدد جي بازار گرم ڪئي آهي ان جا داستان هتي جي سنڌي هاري سائين کان ٻڌي اسان جا لڱ ڪانڊارجي ويا آهن." هڪ مهمان سائي پنهنجي تقرير ۾ ديهاتي محنت ڪش محاذ جي قيام ۽ ان جي تنظيم تي روشني وڌي ته ڪيئن اتي عوام پنهنجين قوتن کي بيدار ڪري جاگيرداري، چوڌراشاهي ۽ ڪاموراشاهي جي ظلم ۽ قرامت خلاف گڏيل جدوجهدون ڪري پنهنجا مسئلا پاڻ حل ڪن ٿا." ان سائيءَ ٻڌايو ته "جهڙي ريت اوهان وٽ هارين کي بيدخل ڪيو وڃي ٿو، سنڌن گهرن کي باهيون ڏنيون وڃن ٿيون، اهڙي ئي ريت پنجاب ۾ چوڌراشاهيءَ طرفان پڻ ساڳيا ظلم ڪيا وڃن ٿا." هڪ ٻڌايو ته "ڳوٺ جي ڪنهن مٿانهين جاءِ تي شام جو هڪ دهلاري چڙهي، دهل وڄائي اهو اعلان ڪندو ته 'صبحاڻي صبح جو سمورا ڳوناڻا فلاڻي هنڌ چوڌري صاحب جي حويلي ٺاهڻ لاءِ گڏ ٿين.' ان اعلان تي سمورا ڳوناڻا بنا ڪنهن احتجاج ڪرڻ جي چپ چاپ مقرر وقت ۽ جاءِ تي چوڌري صاحب جي بيگار وهڻ لاءِ حاضر ٿيندا آهن ۽ هڪ ويلي جي ماني جي عيوض صبح کان شام تائين ڪم ڪندا آهن." ديهاتي محنت ڪش محاذ جي ان سائي ٻڌايو ته "پنجاب ۾ ڪيترن هنڌن بيگار جهڙن ظلمن ۽ زيادتين خلاف هارين ڪيتريون ئي جدوجهدون ڪيون جن جي نتيجي ۾ ڪيترن هنڌن اهڙيون برايون پنهنجي سقراط جي حالت ۾ آهن."

ضلع بدين جي هاري عوام طرفان پنجاب ديهاتي محنت ڪش محاذ جي هن دوري کي ساراهيو ويو ۽ خاص طور قومي مسئلي تي هڪ صحيح ۽ حقيقي انقلابي وطن دوست موقف رکڻ تي سرهائيءَ جو اظهار ڪيو ويو ۽ کين آفرين ڏني ويئي.

سائين چيو ته "پاڪستان جي ڌار ڌار صوبن ۽ قومن جي مظلوم ۽ پيڙهيل طبقن جي وچ ۾ اتحاد کي يقيني بنائڻ ۽ حاڪم طبقن ۽ ٽولن طرفان سنڌن وچ ۾ پيدا ڪيل ويڇن ۽ نفرتن کي گهٽائڻ واسطي هن قسم جي هڪ ٻئي کي سمجهڻ ۽ سمجهائڻ وارين سرگرمين وسيلي وڏي مدد ۽ هٿي ملندي."

دوري جي پڇاڙي تي مهمان سائين سنڌي هاري ڪميٽيءَ کي پنجاب جي ترقي پسند تنظيمن طرفان ٢٣ مارچ تي ڪوٺايل "لوڪ ڪانفرنس" ۾ شرڪت جي دعوت ڏني آهي.

سوشلسٽ اسٽوڊنٽس آرگنائيزيشن ڪوٽا سسٽم جي مخالف نه آهي

ايس. ايس. او بلوچستان جي صدر جو خط

ڊسمبر- جنوري ١٩٧٩ جو تحريڪ جو شمارو پڙهيم. سياسي واڌ ويڙهه جي عنوان هيٺ لکيل مضمون نظر کان گذريو. مذڪوره مضمون ۾ ڪوٽا سسٽم جي باري ۾ سوشلسٽ اسٽوڊنٽس آرگنائيزيشن سنڌ جي صوبائي ڪميٽي جي هڪ ٺهراءَ جو ذڪر ڪيل آهي.

محترم! جيستائين ڪوٽا سسٽم جو تعلق آهي، انهيءَ باري ۾ ايس ايس او جو موقف شروع کان چٽو رهيو آهي ۽ ايس ايس او ڪوٽا سسٽم جي برقراري جي حامي آهي. ايس ايس او ڪڏهن به ڪوٽا سسٽم جي مخالفت نه ڪئي آهي ۽ نه ئي ڪڏهن اهڙي قسم جو ٺهراءُ پاس ڪيو آهي، جنهن جو اوهان پنهنجي مضمون ۾ ڪوڙين خبرن لاءِ جڳ بدنام ۽ هٽ ڌوڪي ترقي پسند اخبار جي حوالي سان تذڪرو ڪيو آهي. ايس ايس او مختلف وقتن تي ۽ مختلف جلسن ۾ ڪوٽا سسٽم جي بحال هئڻ جا پرزور مطالبا ڪيا آهن ۽ چيو آهي ته جيڪڏهن ڪوٽا سسٽم جي ختم ڪرڻ لاءِ ڪوبه قدم کنيو ويو ته ايس ايس او ٻين ترقي پسند تنظيمن سان گڏ ۽ انفرادي طور تي ان جي حق ۾ ۽ بحالي لاءِ وڙهندي ۽ انهيءَ موقف جو تازو اظهار ايس ايس او جي زيرِ اهتمام ٣٠ ڊسمبر تي ڊوميڊيڪل ڪاليج ۾ هڪ وڏي جلسي ۾ به ڪيو ويو، جنهن ۾ جناب عابد حسن منٽو جنرل سيڪريٽري پاڪستان عوامي جمهوري اتحاد به موجود هو ۽ هن صاحب به پنهنجي تقرير ۾ ڪوٽا سسٽم جي حمايت ڪئي.

محترم! جيستائين قوميتن جي مسئلي جو تعلق آهي انهي سلسلي ۾ به ايس ايس او جو موقف واضح آهي. ايس ايس او پاڪستان کي چئن قومن وارو ملڪ سمجهي ٿي ۽ ان جي گهر آهي ته پاڪستان ۾ شامل سڀني صوبن ۽ ملڪ ۾ رهڻ وارين قوميتن کي هڪجهڙا حق حاصل هجن ۽ هن وفاق ۾ شامل سڀني قوميتن ۽ انهن جي تهذيب، ثقافت، ٻولي، وسيلا، نوڪريون ۽ سندن مادري زبان ۾ تعليم حاصل ڪرڻ جو حق وغيره انهن سڀني ڳالهين کي پورو پورو تحفظ ڏنو وڃي ۽ ڪنهن به قوميت تي ظلم، ناانصافي، ڏاڍ ۽ بالادستي نه هئڻ کپي ۽ ايس ايس او انهن ڏاڍاين کي ننديندي انهن جي خاتمي کي پنهنجو نصب العين سمجهي ٿي ۽ اهو نصب العين انهيءَ طرح حاصل ٿيندو ته اسان هارين، مزورن ۽ ٻين محنت ڪندڙن کي طبقاتي شعور ڏيون ۽ انهن کي سندن پنهنجي پارٽي جي ڊسيپلين ۾ آڻيون ته جيئن پورهيت، مزور، هاري اقتدار پنهنجي هٿ ۾ وٺي، مٿين ناانصافين کي ختم ڪن جيئن دنيا جي ٢٢ سوشلسٽ ملڪن ۾ ماضي ۾ ٿيو ۽ تازو افغانستان ۾ قوميتن کي سندن حق مليا

۽ ڪابل ۾ رهندڙ سڪن جي معمولي اقليت کي به اوترا حق مليا جيترا اڪثريتي قومن کي مليا آهن.

ايس.ايس.او سمجهي ٿي ته جيڪڏهن قومي جدوجهد کي طبقاتي جدوجهد کان الڳ ڪري هلائبو ته انهي مان انهي قوم جي ”وڏن“ کي ته فائدو ٿيندو مگر انهيءَ قوم جي عوام کي فائدو نه رسندو، فائدو ٿيندو به ايترو ته فقط شڪلين جي تبديلي ٿيندي.

مان اوهان کي درخواست ڪيان ٿو ته ايس ايس او جي مٿي بيان ڪيل موقف (ڪوٽا سسٽم ۽ قوميتن جي باري ۾) کي پنهنجي رسالي ”تحريڪ“ ۾ شايع ڪرڻ فرمائيندا ته جيئن رسالي جا پڙهندڙ ڪنهن غلط فهمي جو شڪار نه ٿي سگهن. مون کي هڪ ترقي پسند رسالي ٿي هڪ ترقي پسند هئڻ جي ناتي سان اميد آهي ته مون کي ايترو حق ڏيندا ته جيئن پنهنجي تنظيم جي خيالن جو اظهار ڪري سگهان يا ڪم از ڪم صحيح صورتحال پيش ڪري سگهان. سان تحريڪ جي پڙهندڙن کي هفته روزه ”عوامي جمهوريت“ ۽ ايس ايس او جي بليٽن ۾ اڪڻ لاءِ موقعو ڏيڻ لاءِ تيار آهيان ۽ انهيءَ ڳالهه جو بخوشي آڌرڀاءُ ڪيو ويندو.

اوهان جو مخلص

صفي الله عباسي

ميمبر سينٽرل ڪميٽي ۽ صدر سوشلسٽ
اسٽوڊنٽس آرگنائزيشن بلوچستان،
ڪوئٽيا.

پريس ڪانفرنس (آندل صفحي ١٢ تان)

اتحاد“ وانگر دريون دروازا بند ڪري ڪونه ويٺو آهي، اسان سمورين ترقي پسند جماعتن جي ”پاڪستان عوامي تحريڪ“ ۾ شموليت جي آجيان ڪريون ٿا ۽ خود ”عوامي جمهوري اتحاد“ ۾ شامل جماعتن کان به اها توقع ٿا رکون ته هو به ”پاڪستان عوامي تحريڪ“ سان ملي ترقي پسند قوتن جي جدوجهد کي هٿي ڏينديون. هن کان اڳ به ڪاپي ٽر جي اتحاد جون ڪيتريون ڪوششون ٿيون آهن، انهن ڪوششن جو نچوڙ اج توهين ”پاڪستان عوامي تحريڪ“ جي اتحاد جي صورت ۾ ڏسي رهيا آهيو.

هڪ سوال جي جواب ۾ جناب امتياز عالم چيو ته سنڌ جون زمينون غيرسنڌين کي الاٽ ڪرڻ بابت اسين ڪا منافقي ڪري رڳو حيدرآباد يا سنڌ ۾ اها ڳالهه ڪونه ٿا ڪريون پر اها ڳالهه اسان لاهور ۾ به ڪري چڪا آهيون. اسان فيصل آباد، ملتان، شيخوپوره ۽ پشاور ۾ به اها ڳالهه ڪئي آهي.

سنڌيڪار: نجم عباسي
ليکڪ: يحيا يخلف

(فلسطيني ڪهاڻي)

سيڪڙاٽ

هو تمام پري پهچي چڪا هئا، جتي سندن قدمن جي ڌيمي آهٽ کانسواءِ ٻيو ڪوبه آواز ڪونه هو.

نوليءَ جي اڳواڻ جو آواز آيو:

”عباس! ڇا تون محسوس ڪرين؟“

هن گذريل ڏهن ڪلاڪن جي چنتا ڀريل احساسن کي ياد ڪيو، پر اوندهه ۾ به پنهنجي مُک تي مرڪ پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي.

هن جي آڱر هروقت رائيفل جي گهوڙي تي ئي رهي. ڪنڌ مٿي ڪري هن وراڻيو:

”مان بي تحاشو گوليون ڇوڙڻ جي تانگهه محسوس ٿو ڪريان.“

پٺيان حنان ڳالهايو:

”اهو جذبو ايندڙ ڪلاڪن لاءِ بچائي رک، هينئر حالي ته اسان کي ندي پار ڪرڻي آهي.“

جڏهن ٿي ڪارن ڪڪرن چنڊ کي ڍڪي ڇڏيو، تڏهن ئي هن جي دل تي سکيا ڏيندڙ جا هي لفظ تري آيا: ”رات جو توکي اهڙي ثابت قدمي سان هلڻ گهرجي جڻ ته تنهنجي پيرن ۾ هزارين اکيون آهن.“

هن هنڌان نديءَ ۾ پاڻي ٿانگهو هو.

نوليءَ جو اڳواڻ ڇيلهه جيڏي پاڻيءَ ۾ جهاڳڻ لڳو. ان جي پٺيان حنان گهڙيو. پوءِ عباس جو وارو آيو.

هن هڪ پير پاڻيءَ ۾ وڌو. سردي هن جي هڏن تائين ڇُهي وئي. پوءِ هن ٻيو پير وڌو ۽ هٿيار مٿي جهلي، جهاڳڻ شروع ڪيو. هاڻي سردي سهڻ جهڙي لڳي رهي هئس. هن پنهنجو پاڻ کي چيو: هر شيءِ شروعات ۾ ڏکي لڳندي آهي.

پاڻيءَ مان نڪتو ته حنان ڪنڌ ڦيري چيس:

”هاڻي تون هن زمين جو جوڌو آهين.“

هن مرڪيو. هن کي حنان جا گذريل رات وارا لفظ ياد آيا: ”تون پهرين مهم تي هلي رهيو آهين. ياد رکجان ڌرتي اسان جو ساٿ ڏيندي. اسين پنهنجي ڌرتيءَ خاطر لڙي رهيا آهيون.“

هن کي القياميءَ جو خيال اچي ويو. هن سوچيو ته هن وقت سنهون مينهن وسي رهيو آهي...... پناهگيرن جي ڪئمپ البقا جا رهواسي آسمان کي تڪي رهيا هوندا ۽ هنن جون نگاهون منحوس ڪارن ڪڪرن تي ٽڪيل هونديون. هن کي خبر هئي ته تيز هوا ۽ سخت بارش جي ڪري ڪئمپ جي تنبن جا ڪِلا اکڙي پوندا آهن ۽ جهُگيون جهُري پونديون آهن ۽ رهاڪن واسطي مصيبتن جو نئون دور شروع ٿي ويندو آهي. هن ويچاريو ته اهڙي سمي به القياسي انقلاب ۽ ان جي ماڻهن بابت لکي رهيو هوندو.

هو ڀاڙيءَ ۾ ليڪڻ جي جاءِ ڳولي وڃي ان ۾ ٽانڪا ڏنا.

جنهن رستي تي هن کي ڪارروائي ڪرڻي هئي، سو ور وڪڙ ڏيندو، موڙ کائيندو، ان ڀاڙيءَ جي پاسي مان ٿي لنگهيو.

ٽولي جي اڳواڻ چيو:

”عباس! ٿيلهي مان باروتي سرنگهه ڪڍ!“

هن ٿيلهو کوليو ۽ ڏاڍي خبرداريءَ سان باروتي سرنگهه ڪڍيائين. هن کي وري حڪم ڪيو ويو:

”هيٺ لهي وڃ ۽ وڃي رستي جي وچ ۾ اها لڳائي اچ!“

هن ساري جسم جو رت منهن ۾ مڙندو محسوس ڪيو. هن جي دل جي ڌڪ ڌڪ وڌي وئي. هو وڃڻ لاءِ تيار ٿيو.

هن حنان جو آواز ٻڌو:

”عباس، سنگين وساريو ٿو وڃين.“

هن اها کنئي ۽ وارياسي لاهيءَ تان لٿو.

مينهن جي ڪڻ ڪڻ ٻنجي رهي هئي. آلي واري هن جي بوٽ کي لڳي پئي ۽ ان جي ٽري هيٺان تهه ٿاهي چڙيائين. هو رستي جي وچ ۾ وڃي ويٺو. باروتي سرنگهه هيٺ رکيائين ۽ گوڏن تي جهڪي، هٿوراڙيون هڻي، زمين جي مٿاڇري جي ڇڪاس ڪيائين. پوءِ سنگين ڪڍي ان سان کوٽائي ڪرڻ لڳو. اهو ڪم پورو ڪري، سرنگهه کي هوش سان ڪڏي پورڻ واسطي تيار ڪيائين.

هن ويل پنهنجو پاڻ کي چيائين: هيئنر تنهنجي ڀيرين غلطي پوئين ٿي سگهي ٿي، ان ڪري سنڀالي ڪم ڪر.

هن ماٺ ميٺ ۾ ڪم ڪرڻ شروع ڪيو. هن کي پنهنجي چوڌاري هر چيز پنڊ پهڻ ٿيندي محسوس ٿي. خود هوا به ڄڻ ساڪن ٿي وئي هئي ۽ بادل ڌپ پير ل مانت سان هيٺ ڏسي رهيا هئا.

هن ڏاڍي سنڀال سان دشمن لاءِ ڄار پکيڙڻ جو ڪم پورو ڪيو. هاڻي هن کي اڃا به وڌيڪ سنڀال سان باروتي سرنگهه کي پورڻ جو ڪم ڪرڻو هو. جڏهن هن اهو ڪارج ختم ڪيو ۽ رستي جي مٿاڇري کي اصلي حالت ۾ آندائين، تڏهن به هو گوڏن پر جهڪي وڏا وڏا ساهه کڻندو رهيو.

اوچتو خاموشي ٽوڙيندي، ٽئنڪ جي گڙگڙاهٽ جو ڳرو آواز ٻڌڻ ۾ آيو. هن جي رڳ رڳ ڦڙڪي اٿي. هو اچانڪ اٿي بيٺو، ڄڻ زمين مان ڦٽي نڪتو هو. پنهنجي ڳرن ترن وارن بوٽن سان ٽڪڙو ٽڪڙو چڙهندو، هو واپس لڪڻ واري جاءِ ۾ پهتو.

گڙگڙاهٽ ويجهو ايندي وئي.

اڳواڻ چيو: ”باروتي سرنگهه ٽئنڪ کي تباهه ڪري ڇڏيندي. پوءِ توهين ان جي پٺيان ايندڙ موٽر تي حملو ڪجو!“

گاڏيون قريب اچي رهيون هيون: ٽئنڪ ۽ چوڪسي ڪندڙن جي موٽر.

ذهن ۾ ماندائڻ متل .... اڳواڻ جو پٿر جهڙو سخت چهرو .... حنان جي رائيفل تاڻيل .... هٿ بم تيار .... برسات جي مٺي بوند ۽ هوا جو جهٽڪو سوساٽ ....

ڪو به ڌماڪو پيدا ڪرڻ بنا يهودين جي ٽئنڪ سرنگهه واري هنڌ تان لنگهي وئي. ساڳي ريت پٺيان ايندڙ چوڪسي ڪندڙن جي موٽر به فضا کي لرزائيندڙ ڀنڀٽ مچائڻ کانسواءِ اڪري وئي.

عباس ڏند ڪرٽيا. هن جي تن من ۾ آگ لڳي وئي، پڳل هوا جو جهونڪو اچي هن جي چهري تي لڳو. هن کي دل ٻڏندي محسوس ٿي. هن کي ساهه منجهندو محسوس ٿيو.

باروتي سرنگهه ڪانه ڦاٽي.

انڌيري ۾ ڀري ڀري جهڪي ٿيندڙ گڙگڙاهٽ طرف نهاريندي حنان چيو: ”تو چار چڱي طرح نه ٻڪيڙيو هو.“

عباس دل جي گهراين ۾ چئي رهيو هو: شل زمين ڦاٽي پوي ۽ مون کي ڳڙڪائي وڃي البقا ڪئمپ وارا ساٿي ڇا چوندا؟ ڀيرين سٽ منهنجي ناڪامي!

اچانڪ اڳواڻ چيو: ”مچ لڳڻ کان وٺي سنهون مينهن پئي آئو آهي. زمين آلي ۽ نرم ٿي وئي آهي. باروتي سرنگهه به گپ ۾ ڦاسي يا وهي وئي هوندي.“

هن ڏٺو ته هاڻي سخت بارش پئجي رهي هئي ۽ ڪڪر طوفان جي تيارين ۾ هئا.

اڳواڻ جو آواز هن جا ڪن چيريندو ويو: ”موٽي وڃ ۽ وڃي سرنگهه هيٺان ڪا سخت شيءِ رکي اچ! ڇا تو کي ڪئمپ ۾ اهو ڪونه سيکاريو ويو هو؟“

هو ٽپ ڏيئي اٿيو. هٿ لائي پڪ ڪيائين ته کيسي ۾ سنگين آهي. حنان ڏانهن نهاريائين پر اونده جي ڪري هن جي چهري جا انگ ڏسي نه سگهيو. پوءِ گپ ۽ ترڪڻ جي پرواه نه ڪري، وڏيون وڏيون ڀرانگهون ڀريندو، تيزيءَ سان لاهيءَ تان لٿو.

موٽر، گپ ۾ ڀور وچونيءَ تي ڦيٿن جا ڇيلا ڇڏيا هئا. هڪ ڦيٿو صفا سرنگهه جي مٿان لنگهيو هو. هو گپ ۾ گوڏا کوڙي جهڪيو ۽ پنهنجو ڪم شروع ڪيائين.

ڪم ختم ڪرڻ کانپوءِ به هو ڍُونڍڙو ٿيو ويٺو رهيو. هن محسوس ڪيو ته هن ائين ئي رهڻ ٿي چاهيو. هن جا هٿ ۽ گوڏا ٽپ ۾ ٽڦجي پيا هئا. هو گهڙيءَ وري، آڏو زمين کي چڪاسي رهيو هو. هن کي پڪ ٿي ته اها زمين، اها ڌرتي هن جو ساٿ ڏيندي.

جڏهن هو موٽيو ته مينهن جو زور وڌي ويو.

اڳواڻ جي چهري تان مينهن جون ڌارائون وهي رهيون هيون. هن چيو: ”اسين واپس اڏي تي هلنداسين.“

اڳواڻ آئي ڪڙو ٿيو ۽ حنان پڻ. هن پاڻ کي ٻنهي جي وچ ۾ بيٺل ڏٺو. پوءِ هلڻ جو حڪم ڏنو ويو.

هلندي هيٺان پير زمين ۾ کپيا ٿي ۽ مٿان مينهن جو سنڪو پئي پيو. ان گهڙيءَ هن کي ڪيترين ئي ڳالهين ذهن تي تري آيون .... خاص ڪري البقا ڪئمپ ۾ منتظر چهرا ....

هن جي اندر ۾ خواهش اڀري ته هو انڌا ڌنڌ رات جي جسم ۾ ايستائين گوليون هلائيندو رهي، جيستائين سارو باروت ختم نه ٿي وڃي.

هن جا پير گپ واري زمين جهاڳيندا رهيا. هن جي رائيفل هن جي ڪلهي ۾ سانت سان لڏي رهي هئي. ڪلهي تي ان جو ڪهڙو ڪم؟ جڏهن تون هن غليظ اباس ۾ واپس ڪئمپ ۾ پهچندين، تڏهن القيامي ۽ ٻيا هڙئي نوجوان تو کي ڏسي خوشيءَ کان تاڙيون وڄائيندا ۽ تنهنجي آجيان ڪندا ۽ انقلاب ۽ ان جي شهيدن جي واڪاڻ

ڪندا. پر ڇا هنن کي خبر آهي ته پوءِ اسان ڪهڙا آڪّ ڪارا ڪيا آهن؟

برسات هن جي منهن، ڪپڙن ۽ وارن کي پچائيندي ۽ زمين کي ٻوڙيندي رهي.

نيٺ هو وڻن جي جهڳٽي وٽ رسيا، جو نديءَ جي ڪنڌيءَ تي هو.

هلندي هلندي هو پنهنجن خيالن ۾ غلطان رهيو. ڪا شيءِ هئي جا هن کي پوئتي ڇڪي رهي هئي، هن جي ذهن کي واپس باروتي سرنگهه ڏي موڪلي رهي هئي.

هنن جي وڃڻ وقت نديءَ ۾ پاڻي ٽانگهو هو، پر سخت بارش پوڻ سبب هينئر ان ۾ پاڻي تار ٿي ويو هو، وڏي ڳالهه ته ان جو وهڪرو ڏاڍو وهشتناڪ ٿي لڳو.

اڳواڻ چيو: ”پهرين مان نديءَ ۾ ٽپو ڏيندس ۽ تري ٻئي ڪناري تي پهچي توهان واسطي وڃي رسي ٻڌندس.“

اڳواڻ ڪپڙا لاهي، پاڻ کي پاڻيءَ ۾ ڦٽو ڪيو. حنان رسيءَ جي ٻي ڇيڙي وڃي هڪ وڻ جي ٿڙ سان ٻڌي.

ڪجهه دير ڪانپوءِ حنان رڙ ڪئي: ”عباس هاڻي هل ته هلون.“

حنان رسيءَ کي ڇنبڙي پيو ۽ پنهنجي هٿن جي پڪڙ کي اڳتي وڌائيندو ويو.

پوءِ عباس به رسيءَ کي سوگهو جهليو ۽ ڏڪيائيءَ سان هڪ هٿ پٺيان ٻي هٿ وڌائي اڳتي چرڻ لڳو. ساڳئي وقت هيٺان پيادڪ ڇوليون ٽوڪي رهيون هيون. پر هن جو ذهن غائب هو. هن جو ذهن ڪنهن ٻئي هنڌ وسي رهيو هو .... اوچتو ڪا شيءِ ڦاٽي، ۽ وايو منڊل کي ٺماڪن ۽ ٻاهه سان ڀري ڇڏيائين. آسمان به روشن ٿي ويو.

حنان رڙ ڪئي: ” ان ٽو واري پوريل سرنگ، جڏهن يهودين جي ساڳي ٽئنڪ موٽي ٿي، تڏهن ان کي اڏائي ڇڏيو.“

عباس کي خبر ڪانه پئي ته رسيءَ ۾ ارزش آئي يا هٿ ڏڪيا، پر خوشيءَ جي سٽڪي هن جي سڄي بدن کي لوڏي ڇڏيو.

اڳواڻ رڙ ڪئي: ”جلدي جلدي اچو!“

جڏهن هو ڪناري تي پهتا، تڏهن اڳواڻ چيو: ”باروتي سرنگهه ان ٽئنڪ کي تباهه ڪري ڇڏيو. اسان جي مهم ڪامياب ٿي.“

ڪٿان ڪٿان توب جا ٺماڪا ٻڌڻ ۾ ٿي آيا.

حنان کليو ۽ خوش ٿي چيائين: ”شاباس عباس.“

عباس مرڪيو ۽ ڪئمپ جي سڀني ساٿين کي ياد ڪيائين، ڪنهن به هڪ کي خاص طور نه، پر سڀني کي گڏجي ....

نجم عباسيءَ جو اڃا به نئون ڪتاب

ايڏو سور سهي

شايع ٿي ويو آهي، ان ۾ ٢٣ ڪهاڻيون آهن، جن مان ڪيترئون نيون ۽ اڻ ڇپيل آهن.

زيب ادبي مرڪز حيدرآباد سنڌ.

برق ميمڻ

سچ ۽ ڪچ

اسان ڪين سمجهون، اشارن جون ڳالهيون.
فلڪ تي چٽيل چنڊ تارن جون ڳالهيون.
ساموندي! سفر ۾، سوين سال گهاريئي،
ڪرين هاڻ ڇو پيو ڪنارن جون ڳالهيون.
ٻهورهيت جو پٽ آ ٻُڪن ۾، ڏرڪن ۾،
اسان وٽ اميرن جي يارن جون ڳالهيون.
فرق سچ ۽ ڪچ جو، اسان ڪين سمجهيو،
ٻڌون ڪين ٿا ڪي سچارن جون ڳالهيون.

●

مريم مجيدي

لاٽ

ڪرڻا ڪرڻا ٿيندي واٽ،
لاٽون پرڀون ويندي ٻاٽ.
تارا تارا ٻنجي سوچون،
چوڌس چمڪي ڪن چمڪاٽ.
جذبا ڇر جون ڇوليون ٿيندا،
آدما ڪندا آپ ۾ ڦاٽ.
سات ۾ سنهري سانگي سودا،
ايندا راڻا اوچي ڳاٽ.
گهگهه نه هيڻا گهو گهائيندي،
ڏک نه هٽندا سک ۾ ڪاٽ.
سانگر سچ کي مات ڏيئي سڀ،
گهاٽو وريا پنهنجي گهاٽ.
گيت ٻه گهر گهر گونجي ويندا،
روشن ڪندا سچ جي لاٽ.

ايم - اي عالماڻي

ساٿي!

دل ٿي چوي
هاڻ ته ڪي
ٿي وڏا وڙهن
لنڊن جي ويڙهه ڏسي ڏسي
بور ٿي پيا آهيون
جهڙا ڪڪڙ
انهن کي ڦوڪارا ڏيئي
وري وري ويڙهائڻ
وڏو ظلم آهي
هي ظلم هاڻ بند ٿيڻ گهرجي

●

مريم مجيدي

ڳاڙها ڏاڏا

وڃ وراڪا، ڳاڙها ڏاڏا
حيا جن ۾، ڏيا جن ۾
ڏرتي واهر، دشمن ڪانئر
ٻهورهيت ساٿي، ويرين ڪالي
آيا ٿين، ڏاڍ ڏڏين
هيٺ جهڪي، سنگ لٽي
ٻک ڪورين، سک سودين
هاري ناري، دنيا ساري
ڪاڻ سهيڙي، موتي ميڙي.

سرويچ سنڌي

زندگي

زندگي ڇا آهي؟ ....
زندگي!
رڳو پاڻ لاءِ جيئڻ
پنهنجي اهل عيال جو پيٽ پرڻ لاءِ جيئڻ
کوکلي شهرت ماڻڻ لاءِ جيئڻ
معمولي رعايتون ماڻڻ لاءِ جيئڻ
جو نالو آهي ڇا؟
نه
هرگز نه
زندگي تمام گهڻي حسين آهي
ان کي
اڃا به وڌيڪ سهڻو ڪرڻ لاءِ
ضروري آهي ته
پين ڪاڻ جيئو
اوهان کي جيئڻ جي تمنا آهي ته
هن جڳ جي
مظلوم
مجبور
۽ محڪوم
ماڻهن ڪاڻ جيئو
پر جيڪڏهن
مرڻ چاهيو ته
اهڙي طرح مرو
جو اونداهين سان وڙهندي مرو!!

ناگپال

پونگيءَ جو لال

اصل ۾ ويهن سالن جو
لڳو ٿي نون سالن جو نينگر
ڪارائيل انگ
سڪل هڏائون جسم
جهڙو 'اسڪيليٽن'
ٽڪين لاءِ ٽڪيندي
سُئين لاءِ سڪندي
اڻ پوري خوراڪ، گندگي ۾ سخت پورهيو ڪندي
طبقاتي گهاڻي ۾ پيڙهجي
ٽي بيءَ ۾ مري ويو—
هڪ پونگيءَ جو لال، اڪيلو ڏيئو
اجهامي ويو
اڪيلي ماءَ جي آس اميد، مستقبل جي موڙي
پڙپينگ ٿي وئي
۽ نه ڄاڻ الاجي ڪيترا
اهڙا جيءَ
روز رستن تي مرندا هوندا محنت ڪندي
۽ مرندا رهندا، ڪنجي وڏجي لنگهڻ ڪڍي
آخر ڪيسين؟
جيسين تو مون ناهي سهي ڪيو
هن هيرڦير کي، ناهي سمجهيو، ڄاتو سڃاتو
سوچيو لوچيو!

●

آذر مختيار

آخر ڪيستائين!

ڳجهن ۽ ڪانون جيان
چو ٽا جيئو!!
ڪان ڪان جي ٻولي ڇڏي
اهڙي ڪا راڙ مچايو
جو آپ لرزي وڃي
ڌرتي ڏڪي وڃي
پين هٿان مٿل ڪائيندا ڪانوَ هن
بازن جيان جيئو
پنهنجن مضبوط چنبن ۾
دشمن جون سسيون ڪٽو
ڇا لاءِ ٽا ڏجو!!؟
توهان وڏي قوت آهيو
شينهن جيان ڳجي
ڳدڙن سنديون اونايون
بند ڪرايو.
ڪيسين تائين
ڪوڙهيل زندگيءَ جو بار
سر تي ڪنيو هلندا ونڌؤ!!
ڪيسين تائين پين اڳيان
جهڪندا رهندؤ!!

اڪبر منگي

جوڙو جوان

مون ڪي ماري،
مرڪين چو ٿو!
مان ته سدائين،
جيئرو رهندس!
منهنجي رت جو قطرو قطرو،
بڻجي اٿندو،
جوڙو جوان!
جنهن جي همت
۽ طاقت اڳيان،
ڪوبه نه سينو، ساهي سگهندو،
ڪوبه نه هٿ انڪائي سگهندو.
نالو منهنجو قائم رهندو،
مون ڪي ماري،
مرڪين چو ٿو.
مان ته سدائين
جيئرو رهندس.

●

گل محمد ”گل“ هيسباڻي

منهنجن شعرن بڪ نه لاتي، ڳيتن ڪڏهن ڏڪي نه ڇاتي
ڪارا ڪاغذ ڪاٽيا ڪونه، گيت رڳو پيا ڳائيا ڪونه
انکن ڏڪڻ لاءِ پيو ڪجهه گهرجي، پيٽ ڀرڻ لاءِ پيو ڪجهه گهرجي
سچ به چنبو حق به ونبو، سارن وٽ جهنگهن ۾ وڃبو
ڳالهيون ڪيون سور به سلبا، وڙهي پنهنجا حق به ونبا
بڪ به لهندي انگ به ڍڪبو، سانگي هرڪو سرهو ٿيندو
سگهي اهي ٿي ڏينهن به ايندا، سارو ڀوءِ مجبور نه هوندا
سورن جا ڀوءِ گيت نه لکندس، اهڙي پيڙا آءٌ نه سهندس

سامراج ايران کان پوءِ اسانجي سرزمين کي بين الاقوامي سازش جي آماجگاهه بنائڻ گهري ٿو.

ٿو جيڪو وچ اوڀر ۾ اسرائيل کان وٺندو رهيو آهي. اسرائيل کي پڻ سندس چئني طرفن وارن ملڪن ۾ ايرانڊ عوامي جمهوري تحريڪن جي پٺ ۾ خنجر ٽنبڻ لاءِ استعمال ڪيو پيو وڃي. ايران مان خوار ٿي نڪرڻ کان پوءِ هاڻ سامراج کي نون اڏن جي ضرورت آهي: هڪڙي پاسي مصر آهي ۽ ان جو سادات آهي ته ٻئي پاسي اسرائيل آهي ۽ ٽئين پاسي پاڪستان آهي. سندس حڪمت عملي اها آهي ته بظاهر اسلام جا نعرا بلند ڪجن ۽ نظام مصطفيٰ جون ڳالهيون ڪجن پر اندر ئي اندر هن سرزمين ۽ هتي جي مڪاني چاڙتن کي مسلم قومن جي حقيقي

سامراجي ڳجهون ٻوٽ پٽڻ لاءِ لامارا پيون ڏين.

مفادن خلاف استعمال ڪجي. ساڳيو خبر جو ڪم سامراج ڪيتري عرصي کان ايران ۾ شاهه جي حڪومت دوران به ڪندو رهيو آهي. هينئر ائين ٿو لڳي ته ان خبر جي ڪم جو اهو حصو جيڪو ايران پورو ڪري نه سگهيو، سو پاڪستان کان پورو ڪرائڻ گهري ٿو.

سوال: تازو پندرهين جنوري تي ٽائيم مئگزين ۾ بلوچستان بابت هڪ رپورٽ ڇپي آهي، ان کان اڳ "سليگ هيريس رپورٽ" نه رڳو شايع ٿي آهي پر پاڪستاني اخبارن ۾ ته ان کي هٿ وٺي شايع ڪرايو ويو آهي. هن صورتحال ۾ ڇا توهين اهو سمجهو ٿا ته آمريڪا بلوچستان ۾ هاڻ خاص قسم جي دلچسپي وٺي رهيو آهي؟

جواب: سامراج جي ته گهڻي وقت کان اها ڪوشش ۽ حڪمت عملي رهي آهي ته قومي تحريڪن ۾ پنهنجا ماڻهو پرتي ڪرائيندو رهي. هو ڪميونسٽ پارٽيون به پنهنجي هٿ مان ڪڙيون ڪري ڇڏيندو آهي. نه رڳو ايترو پر سوشلسٽ ملڪن ۾ به سرنگون هٿي ڪوڙي ويندو آهي. محب وطن تحريڪن تي قبضي ڪرڻ جون ڪوششون ڪرڻ ۽ کين پنهنجي هٿ جو باز بنائڻ لاءِ حيلا هلائڻ ته سندس پراڻو ڌنڌو آهي. بلوچستان بابت سامراج جا ٻه رخ آهن ۽ انهن ٻئي پنهي رخن کان هو ان تي حملو ڪري ٿو. هڪ

پاسي هو پنهنجي چاڙتن معرفت اهو چورائي ٿو ته اها تحريڪ "عليحدگي پسند" آهي ۽ ان کي هلائڻ وارا غدار آهن ۽ پوءِ پنهنجي چاڙتن وسيلي ان تي فوج ڪشي ڪرائي ٿو ۽ مظلوم قومن جي عوام خلاف سنگين ڏوهه ڪرائي ٿو، جڏهن ته ٻئي پاسي انهيءَ تاڙ ۾ رهي ٿو ته ان تحريڪ جو همدرد بنجي مظلوم قومن جي جدوجهد سندن هٿن مان ڦري وٺي. هن جي اها ڪوشش به ٿي سگهي ٿي ته وقت کان اڳ محب وطن قوتن کي ويڙهه تي مجبور ڪري کين گهيري تباهه ۽ برباد ڪري ڇڏجي. سامراج ته هر ڪيمپ ۾ پنهنجي چڙهيءَ لاءِ چار پنج گهوڙا رکندو آهي. ڌار ڌار ادارن ۾ هڪ ئي وقت پنجن

ڇا طبقاتي تنظيمون سياست ۾ حصي وٺي ڪري

تا پاڪ ٿي پونديون؟

ڇهن ٽولين جو نيپاج ڪندو آهي. اها سامراجي حڪمت عملي سڄي معاشري سان لاڳو رهندي آهي.

بلوچستان جي عوام خلاف سنگين جرم ڪيا ويا آهن. انهن حق تلفين ۽ ستائڻ ڪيل ظلمن خلاف غيرتمند ۽ دلير بلوچ پاڳرن جي جدوجهد ته يقيناً جاري رهندي. پر آءٌ سمجهان ٿو ته صورتحال صفا اهڙي ڪانهي، جهڙي ظاهر ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي پئي وڃي. اهو به ممڪن آهي ته تحريڪ کي پنهنجي هٿ جي باز بنائڻ جي ڪوشش به رڳو ٿي ڪونه. اهو انو اوهانجو ٽائيم منگرين، جنهن وٽ سڄي جڳ جهان جون خبرون سربستيون موجود آهن! هو ڪيتري قدر باخبر آهن؟ اسين ان کي بي خبري چئون يا بي ايماني؟

اهڙيءَ ريت بلوچستان ۾ سنڌي سيٽلر يا ڪلهوڙا شاهي به نه هئڻ جي برابر آهي. ان هوندي به اسين پرزور لفظن ۾ اهو واضح ڪرڻ گهرون ٿا ته جيڪڏهن ڪنهن هڪڙي سنڌي به بلوچستان ۾ هڪ انچ به زمين ورتي آهي ته سنڌ جي عوام جي نظر ۾ هن سنڌي

پاڪستان عوامي تحريڪ ۾ شامل تنظيمون

قوميتن جي حقن جي غيرمشروط حمايت ڪن ٿيون

هڪڙو ڍونگ هجي ۽ سامراج جو اصل مقصد اهو هجي ته صورتحال کي وقت کان اڳ هڪڙو هٿرادو اپار ڏيئي تحريڪ کي ڪچلي ڇڏجي. هو پنهنجي مڪاني چاڙتن جي سهوليت خاطر اهو قدم کڻي سگهي ٿو. اهو ان ورن وڪڙن واري اٽانگي راند جو حصو ٿي سگهي ٿو جيڪو سامراج هن زمين تي کيڏڻ چاهي ٿو. جيستائين هن رپورٽ جو واسطو آهي ته ان ۾ آيل انگن اکرن مان اها ڳالهه ظاهر ٿيو پوي ته رپورٽ ڪيتري قدر صحيح آهي. مثال طور فوج بابت اهو چيل آهي ته ان ۾ سنڌي ۽ پنجابي آهن جڏهن ته هر شخص چڱي ريت ڄاڻي ٿو ته فوج ۾ سنڌي آهن قوم خلاف هڪ سنگين ڏوهه ڪيو آهي.

سوال: اسين ڏسي رهيا آهيون ته پاڪستان ۾ صوبائي سطح تي ڪابه ڏر جون تحريڪون ڪامياب رهيون آهن جڏهن ته ملڪي سطح تي ائين نه ٿيو آهي. هاڻ صورتحال ۾ ڪهڙي نئين تبديلي آئي آهي جو توهان پاڪستان سطح تي ڪابه ڏر جو اتحاد ٺاهيو آهي؟

جواب: منهنجي خيال ۾ توهان اهو ڇٺي به رعايت ڪري رهيا آهيو ته اسين صوبائي سطح تي موثر يا ڪامياب آهيون. اسين ٿا سمجهون ته ان سطح تي به اسان کي ڪا اهڙي ڪاميابي حاصل ٿي سگهي آهي،

پاڪستان جي سياسي تاريخ ۾ سموري اٿل پٿل قومي سوال جي ناليءَ ۾ ٿي آهي.

جنهن کي اطمينان جوڳو چئي سگهجي. ٻئي اسين اهو سمجهون ٿا ته اهڙيون اثرائتيون قوتون پيدا ٿي چڪيون آهن جن جو اتحاد هڪ شاندار جدوجهد جي شروعات بڻجي سگهي ٿو. لطيف سائين جو هڪ شعر آهي ته "سچا جوڳي اهي آهن جيڪي ڪک پن چونڊي انهن مان به اهڙو ڀنڀٽ ٻاري سگهن ٿا جيڪو ڪڏهن به وسامي نٿو سگهي." سو اسين به اهو سمجهون ٿا ته اهڙا ڪک پن موجود آهن جن وسيلي هڪ شاندار عمارت تعمير ڪري سگهجي ٿي.

جي تضاد دائمي طور تي طبقاتي آهن پر هڪ ملڪ جي ڪنهن خاص دور ۾ ڪا ٻي صورت به اختيار ڪري سگهن ٿا. اسان جو تجزيو آهي ته پاڪستان جي خاص صورتحال ۾ انهن تضادن ئي قومي اڻ برابري جي شڪل اختيار ڪئي آهي ۽ قومين جي حقن جو مسئلو ئي سانجهي سچي سياسي جدوجهد جو مرڪز بڻيو رهيو آهي، ان ئي تضاد کي دٻائڻ جي چڪر ۾ پاڪستان ٻه ٽڪر ٿيو، ايوب خلاف جيڪا تحريڪ هلي هئي ان

ڀٽيءَ کي ختم ڪرڻ سان قومي سياست ۾ اهڙو خال پئجي سگهي ٿو جنهن کي پهاڙ به ڀري نه سگهندو.

هڪ وڏي تحريڪ لاءِ سڀ کان پهرين نظرياتي ڳانڍاپي جي ضرورت هوندي آهي ان کان پوءِ ئي جدوجهد جي ڳانڍاپي جو سوال پيدا ٿيندو آهي. ٽن مرحلن مان اسين سمجهون ٿا ته پهريون شرط يعني نظرياتي ڳانڍاپو اسان کي حاصل ٿيو آهي. پاڪستان جي ترقي پسند تنظيمن جي راهه ۾ سڀ کان وڏي رڪاوٽ اها هئي ته اسين هڪ بنيادي نڪتي تي متفق ڪونه ٿي سگهياسون. اسان جي ترقي پسند قوتن مان ڪن ته اهو سچ کان به انڪار ڪري ڇڏيو هو ته هن سرزمين تي ڪي سنڌي به آهن، بلوچ به آهن، پٺاڻ ۽ بنگالي به آهن، سندن ڪي تاريخي حق به آهن ۽ انهن جي ڪا پنهنجي ڌرتي به آهي. معاشري

جو بنيادي نڪتو قومين جي حقن جي جدوجهد هئي، جيڪا ون يونٽ جي ڀرپور مخالفت جي شڪل ۾ ظاهر ٿي، ڀٽي صاحب خلاف تحريڪ جو بنياد بلوچستان ۾ هلندڙ قومي تحريڪ هئي. اهڙي ريت اسين ڏسون پيا ته اسان جي سياسي تاريخ ۾ اڄ تائين جيڪا به اٿل پٿل ٿي آهي اها قومي سوال جي ناليءَ ۾ ٿي آهي. ڪابه ڌر ان حقيقت کي تسليم نه ڪري هڪ وڏي غلطي ڪئي هئي. بهرحال هاڻ اسان هڪ اهڙي تاريخي موڙ تي بيٺا آهيون، جتي حقيقي ۽ ايماندار وطن دوست ترقي پسند تنظيمن تي اها حقيقت چٽيءَ ريت واضح ٿي وئي آهي. اڄ جيڪي تنظيمون "پاڪستان عوامي تحريڪ" جي

ويٽنام ۾ سامراج کي شرمناڪ شڪست ڏيڻ واري
لبريشن فرنٽ جي نائب صدر هڪ اداڪاره هئي!

جهڙي هيٺ متحد ٿيون آهن اهي غير مشروط طور تي دلي خلوص سان ۽ صاف لفظن ۾ قوميتن جي حمايت ڪن ٿيون، سندن جدوجهد کي انقلاب جي پلائي ۾ سمجهن ٿيون ۽ اهو يقين رکن ٿيون تہ پاڪستان جي سلامتي صرف ان صورت ۾ ممڪن آهي، جڏهن اهو هڪ مڪمل رضاڪارانہ وفاق جي صورت اختيار ڪري. هيءَ آهي اها بنيادي تبديلي جيڪا موجوده صورتحال ۾ آئي آهي. اهڙي ريت نظرياتي طور تي سڀ کان وڏي رڪاوٽ هٽي وئي آهي. هاڻ اسان وٽ اڳي جي ڀيٽ ۾ هڪ ڪليل رستو آهي. ائين بہ ناهي تہ هاڻي ڪابہ رڪاوٽ ڪانہ رهي آهي پر اسان جي موقف کي اڳتي وڌائي رهيا آهن. ان ڳالهہ کي اسين سندن احسان ڪونہ ٿا سمجهون. حقيقت اها آهي، تہ حاڪم قومن جي ترقي پسند قوتن جو اهو ننڍي ۾ ننڍو فرض آهي پر اسان لاءِ وڏي ڳالهہ اها آهي تہ پنهنجي فرض سڃاڻڻ وارا گهٽ ۾ گهٽ وجود ۾ تہ آيا آهن، ان کي اسان پنهنجي هڪ شاندار فتح ۽ مستقبل ۾ هڪ شاندار جدوجهد جي خوشخبري سمجهون ٿا. سڀ کان وڏي ڳالهہ هي آهي تہ ڀرپور پيرو ڏار ڏار صوبن جي ترقي پسند قوتن جي وچ ۾ سچي پڪي اعتماد ۽ ڀروسي جي فضا قائم ٿي آهي. اها اسان جي هڪ وڏي قيمتي

> جيڪو ذليل بڻجي رهڻ کان انڪار ڪري ۽ عوام ۾ مقبول هجي، سامراج ان خلاف محاظ کوليو چڙهي.

هاڻ اسين انهن سان وڏيڪ سولائيءَ سان ڀار ڀنجي ويندا سون. اهائي ان اتحاد جي هڪ نرالي خوبي آهي. هاڻ اڄ فخر سان اهو چئي سگهان ٿو تہ پاڪستان جي مظلوم قومن جي حقن واري جدوجهد ۾ پاڪستان عوامي تحريڪ ۾ شامل پنجابي ۽ مهاجر ساٿي نہ رڳو اسان کان بہ اڳڀرا آهن پر جتي اسين ڪنهن لحاظ ڪري يا ڪن تاريخي مجبورين ڪري ڪجهہ نٿا سگهون، اتي بہ اسان جا اهي ساٿي ڀرپور مضبوطيءَ ۽ حوصلي سان حاصلات آهي. اهڙي قيمتي جو ان کي دشمن ڪان سوين قسمن جا خطرا آهن. مثال طور اها ٿي بہ سگهي ٿي، ان ۾ ڏارون بہ پئجي سگهن ٿيون. ان کي ڀوڳتي بہ موناگي سگهجي ٿو پر جيڪڏهن ائين ٿيو تہ اسين ان کي ڀيهر جوڙيندا سون ڀيهر ٺاهيندا سون ڇاڪاڻ تہ اسان وٽ هڪ روشن انقلابي نظريو موجود آهي. ان کان سواءِ هاڻوڪي چين کان اڳ واري دؤر ۽ ويٽنامي دؤر ۾ قومي تحريڪن ۽ انقلابي تحريڪن کي هڪبئي سان ملائي هلائڻ جي مثالن

اسان کي علم ۽ ڄاڻ جو هڪ وڏو سرمايو ڏنو آهي. پاڪستان جي مظلوم عوام سڄو وقت سکڻ ۾ گذاريو آهي. سچين انقلابي جمهوري وطن دوست تحريڪن، عالمي تحريڪن جي هر عمل مان علم حاصل ڪيو آهي. اهو نظرياتي ڳانڍاپو ان ڪٺن عمل جو نتيجو آهي. ان ڪري اسان کي يقين آهي ته هن دور ۾ مڪمل پوئتي موٽائڻ جو عمل ممڪن ڪونهي جمهوري ۽ انقلابي شعور کي نه پوئتي موٽائي سگهجي ٿو ۽ نه ان کي مڪمل طور تباهه ڪري سگهجي ٿو.

سوال: ڪن ڌرين اهو اعتراض اٿاريو آهي ته پاڪستان عوامي تحريڪ ۾ اهڙيون تنظيمون به شامل ڪيون ويون آهن، جيڪي سياسي نه پر ٽريڊ يونين تنظيمون آهن؟

جواب: ڏاڍو سٺو ٿيو جو توهان اهو سوال ڪيو ڇاڪاڻ ته ان باري ۾ اسين گهڻو ڪجهه چوڻ گهرون ٿا. سڀ کان پهرين ته آءٌ اهو پڇڻ گهران ٿو ته ٽريڊ يونين جو مطلب ڇا آهي؟

ڇا اهو ئي آهي نه، ته اهي طبقاتي تنظيمون آهن، توڙي اهي مزورن جون هجن يا هارين جون هجن يا ڪن ٻين جون؟ اسين سمجهون ٿا ته پورهيتن جي طبقاتي تنظيمن لاءِ سياست حرام قبول ڪونهي اهو هڪڙو پراڻو ۽ مدي خارج نظريو آهي ته ٽريڊ يونين کي سياست کان ڌار ۽ شودر وانگر پري رکڻ ضروري آهي، نه ته سياست يا ٽريڊ يونين ناپاڪ ٿي پوندي. ٽريڊ يونين کي ماضي ۾ ان گس تي لڳايو ويو آهي ته رڳو بونس وغيره جي ڳالهه ڪريو ۽ پوءِ گهر ۾ ٻانهن سيراندي ڪري ستا پيا هجو. آءٌ سمجهان ٿو ته ٽريڊ يونين جو اهو مقصد عالمي انقلابي جد و جهد جي تاريخ ۾ نه رڳو مدي خارج رهيو آهي، پر انتهائي خطرناڪ ثابت ٿيو آهي. سڄي دنيا ۾ انقلابي جدوجهدن جو سڀ کان روشن مثال ويٽنام جو آهي، جنهن ڪروڙين ماڻهن ۾ هڪ نئون جوش ۽ ولولو پيدا ڪيو آهي. ويٽنام ۾ انقلابي جدوجهد جي اڳواڻي نيشنل لبريشن فرنٽ ڪئي هئي ۽ اوهان کي اها خبر هوندي ته ان ۾ شامل گهڻي کان گهڻيون تنظيمون طبقاتي هيون، نه رڳو طبقاتي تنظيمون پر پيشه ور تنظيمون به نيشنل لبريشن فرنٽ ۾ نه رڳو شامل ڪيون ويون هيون، پر ڪين ان ۾ اڳواڻيءَ واري ۽ انتهائي احترام ۽ عزت جوڳي جاءِ ڏني ويئي هئي. ويٽنام جي اداڪارن ۽ اديبن جون تنظيمون به ان فرنٽ ۾ شامل هيون.

اڄ ڪٿي اهي ڳالهيون ماڻهن کي ياد هجن يا نه، پر اها حقيقت ته ڪڏهن به وساري نه ٿي سگهجي ته انهي لبريشن فرنٽ جنهن جي هٿياربند جدوجهد ۽ سامراج کي شرمناڪ شڪست ڏيڻ وارين شاندار سوڀن جا پڙاڏا تاريخ ۾ ڪنهن زماني تائين گونجندا رهندا، جي نائب صدر هڪ اداڪاره هئي. ان کان سواءِ ان ۾ ڌرمي اڳواڻ مثال طور ٻوڌي پاوا به شامل هئا، ان محاذ ۾ شاگرد تنظيمون به شامل هيون. انهن حقيقتن جي روشني ۾ هڪ اتحاد ۾ شامل ٿيڻ جي شرطن جي صورت ۾ سرگرم ۽ مضبوط تنظيمن جي شرڪت ٿي واهيات ۽ مشيني قسم جون پابنديون لاڳو ڪرڻ جو ڪهڙو جواز باقي رهي ٿو؟

اصل مسئلو تنظيمن جي قانوني درجي-

بندي ته ڪاٿي، اصل سوال اهو آهي ته اهي تنظيمون انقلابي جدوجهد ۾ قربانين ڏيڻ لاءِ سرگرميءَ سان اڳتي وڌڻ لاءِ، انقلابي ۽ جمهوري تحريڪ سان هٿ هٿ ۾ ڏيئي هلڻ لاءِ تيار آهن يا نه. اڄڪلهه ايشيا، آفريڪا ۽ لاطيني آمريڪا جي صورتحال ۾ مدي خارج ۽ پراڻيون حدبنديون هرگز لاڳو نٿيون ٿي سگهن.

سوال: ڪاپي ڊر جي هڪ سچار اڳواڻ جي حيثيت ۾ اوهان غيرجانبداري ۽ حقيقت-پسنديءَ سان اسان کي ٻڌايو ته پيپلز پارٽي ۽ خاص طور ان جي اڳواڻ ذوالفقارعلي ڀٽي جي شخصيت پاڪستان ۾ ٿيهي ليکي عوامي جمهوري جدوجهد کي اڳتي وڌائڻ ۾ ڪهڙو ڪردار ادا ڪيو آهي؟

جواب: حقيقت ۾ اهو هڪڙو اهڙو نازڪ سوال آهي جنهن جي جواب جو ٿورڙو توازن به هيٺ مٿي ڪيو وڃي ته جيڪر الائي ڇا مان ڇا بنائي سگهجي ٿو. پر حقيقت پنهنجي جاءِ تي موجود آهي. جيستائين اسان جي رويي جو واسطو آهي ته اهو سچو جهان چاڍي ٿو ته پيپلز پارٽيءَ جي دور ۾ جيڪي زيادتيون يا ناانصافيون ٿيون هيون، اسان انهن خلاف به آواز اٿاريو هو ۽ ان جي ڏوهه ۾ سزائون به ڀوڳيونسين، پر جيڪڏهن اسين مجموعي طور نظر وجهندا سون ته ان دور جي شروع کان وٺي آخر تائين رڳو خرابيون ٿي خرابيون نظر ڪونه ايندي يون. اسين سمجهون ٿا ته ڀٽي صاحب هڪ نرالو ڪردار ادا ڪيو آهي ۽ ان جو اهو نتيجو آهي جو جيڪي ماڻهو ڀٽي صاحبُ جي دور ۾ مٿس شڪ ڪندا هئا سي به اڄ سندس وجود ختم ڪرڻ جا خواهشمند نه آهن. مختصر طور اسين اهو چئي سگهون ٿا ته ڀٽي پاڪستان ۾ ماڻهن کي نوان نعرا ڏنا، ڀٽي آئيندي ويهندي عوام جي ڳالهه ڪئي. اها ڳالهه اسان جي سياست ۾ هڪڙي نئين روايت هئي ته هڪڙو مٿين طبقي جو اڳواڻ پُرزور لفظن ۾ ان ڳالهه جي تقاضا ڪري ته عوام نالي به ڪا شيءِ ٿيندي آهي ۽ عوام کي اهو به حق آهي ته ملڪ جو اقتدار پاڻ وٽ رکي. ڀٽي عوام کي اهو يقين ڏياريو ۽ ان يقين ڏيارڻ ۾ ڪامياب به ٿيو ته عوام حاڪم ٿي سگهن ٿا. هن ماڻهن جي دلين ۾ اها ڳالهه ويهاري ڇڏي ته جاگيردار ۽ سرمائيدار توهان کان هيچ آهن ۽ اهي هروڀرو عوام تي حڪومت ڪرڻ جو خدائي پروانو کڻي ڪونه آيا آهن. ڀٽي عوام کي يقين ڏياريو ۽ عوام ان تي اعتبار ڪيو. هن اها ڳالهه هڪ وڏي عزم ۽ حوصلي سان ڪئي، ڏينهن رات هڪ ڪري ڪئي ۽ هڪڙي اهڙي پليٽ فارم تان ڪئي جو هو عوام جي ذهنن ۾ پنهنجي ڳالهه ويهارڻ ۾ ڪامياب ٿي ويو.

ٽين دنيا جي اهڙن اڳواڻن کي سامراج ڪڏهن به برداشت نه ڪيو آهي، اهو جمال ناصر هجي، سهانوڪ هجي، سوئيڪارنو هجي يا ٽين دنيا جو ڪو به اهڙو سياسي اڳواڻ جنهن ۾ ٿورڙي به خودي هجي، حيا هجي، جيڪو ذليل بڻجي رهڻ کان انڪار ڪندو هجي ۽ عوام ۾ مقبول هجي ته سامراج بنا دير ان خلاف محاذ کوليو ڇڏي. ڀٽي صاحب جون ڳالهيون سامراج کي تمام خطرناڪ نظر ٿي آيون. ٽين دنيا کي متحد ڪرڻ، اسرائيل خلاف آواز اٿارڻ ۽ سادات جي

حمايت نه ڪرڻ وارين ڳالهيون سامراج کان برداشت نه ٿيون. ڀٽي صاحب هڪ سامراج دشمن ڪردار ادا ڪيو جيتوڻيڪ هن ڪافي حد تائين توازن برقرار رکڻ جي ڪوشش ڪئي پر سامراجي آقائن کي ته، پنهنجي غلامن مان اهڙي رويي جي به اميد ڪونه هوندي آهي ۽ هو ڪنهن شخص جي ذاتي يا قومي يا طبقاتي توڙي هرقسم جي غيرت، خودي ۽ انا کي برداشت نٿا ڪري سگهن. ان ڪري ڀٽي کي به سامراج برداشت نه ڪري سگهيو.

سوال: پرڏيهي اخبارن ۾ تبصرا ڪيا پيا وڃن ته ڀٽي صاحب جي وجود ۾ رهڻ يا نه رهڻ سان ملڪي سياست تي ڪهڙو اثر پوندو، ان باري ۾ توهان جو ڪهڙو خيال آهي؟

جواب: ان سلسلي ۾ اڳ-واٽ ڪا اڳڪٿي نٿي ڪري سگهجي. اهو ممڪن آهي ته فوري طور ڪوبه عوامي ردِعمل نه ٿئي، ڇو ته تاريخ ۾ ائين به ٿيو آهي پر آءٌ اهو ضرور چوندس ته اهو پاڪستان جي تاريخ ۾ هڪڙو اهڙو قدم ٿيندو جنهن کي ڪڏهن به واپس موٽائي نٿو سگهجي. اهو هاڻ اهڙي صورت اختيار ڪري ويو آهي، جنهن جو مثال اسين يحيٰ خان جي ان تاريخي فيصلي سان ڏيئي سگهون ٿا جڏهن هن اوڀر پاڪستان ۾ فوج ڪشي جو اعلان ڪيو هو ۽ ٻئي ڏينهن تي ڪابه شيءِ پهرين جهڙي ڪانه رهي هئي. هڪڙو قدم کڻي ڇڏيو ويو هو، جنهن کان پوءِ تاريخي وهڪري جو رخ ڪوبه موڙي نٿي سگهيو. ردِعمل ڀلي ڪٿي فوري طور نه ٿئي، دير سان ٿي ٿئي، اهو ممڪن آهي پر ردِعمل وڏو، وسيع ۽ ڪٽهرو ٿيندو. قومي سياست ۾ اهڙو خال پيدا ٿي پوندو جنهن کي پوءِ ڪو جبل به ڀري ڪونه سگهندو. مون اڳ به چيو آهي ته گهٽ ۾ گهٽ سنڌ جي حد تائين ته پاڪستان اجنبي بڻجي سگهي ٿو. سنڌين لاءِ لفظ پاڪستان جي معنيٰ ته ان هڪڙي ”ساعت“ ۾ ئي ختم ٿي سگهي ٿي.

(بقايا - ترڪي ۽ سامراج آندل صفحي ٣٥ تان)

ترڪي جي اهميت کي سمجهندي جيڪا وچ اوڀر ۽ روس جي وچ واري ملڪ جي حيثيت سان کيس حاصل آهي، مغربي اخبارون ۽ سياسي مبصر انهيءَ ڳالهه تي زور ڏيئي رهيا آهن ته ترڪي سان تعلقات جيترو سازگار رهن اوترو بهتر آهي. اهي پنهنجن حڪومتن تي زور پري رهيا آهن ته هو ترڪي کي جلد ئي امداد ڏين، تازو بون ۾ انهيءَ سلسلي ۾ فرانس، مغربي جرمني، آمريڪا، برطانيه وغيره انهيءَ ڳالهه تي رضامندي ڏيکاري ته ترڪي کي امداد ڏني ويندي.

رئوف نظاماڻي

ترڪي ۽ سامراج

تازو ترڪي ۾ شديد هنگامن ڪان پوءِ مارچ جي ۷۱ مان ۱۳ صوبن ۾ مارشل لا لاڳو ڪئي ويئي آهي. ترڪي آسرندڙ ملڪن جي انهي بلاڪ منجهان آهي جيڪي دفاعي ۽ ٻين معاهدن ذريعي سڌي سنئين نموني سامراج سان ڳنڍيل آهن. ترڪي ناٽو (NATO) جو ميمبر ۽ معاشي طور تي آمريڪا لاءِ ڊڪ بينڪ مثل آهي. اهڙي طرح مقامي ٻرمار ۽ سندس آقا طرفان ٿيندڙ ڦورهيت طبقي جي انهي ٻٽي ڦرلٽ جي نتيجي ۾ وقت بوقت ننڍا ۽ وڏا گهوٽالا پيدا ٿيندا رهندا آهن. اهڙن ملڪن ۾ ڦورهيت طبقي جي پنهنجي پارٽي جي نه هجڻ ڪري انهن گهوٽالن جو سڌو سنئون فائدو حڪمران طبقي جي ئي مختلف سياسي جماعتن مان ڪنهن کي ملندو آهي. ساڳيو عمل ترڪي ۾ بار-بار ورجايو ويو آهي ته ڪڏهين ڀڳ لاهي هڪڙي وڏيري جي مٿي تي رکجي ته ڪڏهن ڪنهن ٻئي جي مٿي تي. ساڳيو حال ترڪي سان آهي. هتي مارشل لا جو ڏکي ۾ ڏکيو عرصو ۱۹۷۱-۷۳ رهيو آهي. تازو ٿيل هنگامن لاءِ وزيراعظم ايرمان ايجوت بيان ڏنو آهي ته ”انهي جا ذميوار ساڄي ڌر جي پارٽي نيشنلسٽ ائڪشن پارٽي (NAP) وارا آهن، جن پورا چار ڏينهن ’ڪرمان مارس‘ ۽ ٻين هنڌن تي شيعن ۽ کاٻي ڌر وارن تي حملا ڪري لاقانونيت پکيڙي ڇڏي هئي. ايجوت جو چوڻ آهي ته انهن فوجين تي به حملا ڪيا ۽ انهن جو مقصد ترڪي کي ٽڪر ٽڪر ڪرڻ آهي.“ اچو ته صورتحال جو جائزو وٺي ڏسون ته اصل ۾ ترڪي جي عوام جا دشمن ڪير آهن.

ترڪي ۷۱ پرڳڻن تي مشتمل هڪ ملڪ آهي. جنهن جي ڪل آبادي سوا چار ڪروڙ آهي. ترڪي ايشيا ۽ يورپ جي ڪنڊن ۾ ورهايل آهي. مصطفيٰ ڪمال اتاترڪ جي ملڪ مان ڏاڍين کي ڪڍڻ ۽ ملڪ جي پيداواري سرشتي کي ساڳيو رکندي ان کي جديد بنائڻ جي ڪوشش ترڪي کي سڌو وڃي سامراج جي ڪڇ ۾ وڌو. سوا چار ڪروڙن جي انهي آبادي ۾ پنجويهه سيڪڙو شيعا آهن جن کي علوي سڏيو ويندو آهي ۽ باقي سيڪڙو سني آهن. سني ۽ شيعن ۾ تمام گهڻا تضاد آهن جن مان فائدو وٺي عوام-دشمن قوتون وقت بوقت ٻنهي فرقن جي وچ ۾ فساد ڪرائيندڙ رهنديون آهن. شيعن جي

اڪثريت ايجوت حڪومت جي فائدي ۾ آهي.

ايجوت حڪومت پاران هينئر ڪجھ آزاد قدم کنيا ويا آهن جيڪي ترڪ عوام جي فائدي ۽ سامراج جي نقصان ۾ آهن. ايجوت تازو ئي روس جو دورو ڪيو آهي ۽ ٻين سوشلسٽ ملڪن سان دوستي جو هٿ وڌايو آهي. ترڪي روس سان هڪ نئون دوستي جو معاهدو ڪيو آهي. روس سان سندس ٻه-طرفي واپار ۾ پوين سالن جي مقابلي ۾ ١٩٧٨-٧٩ع ۾ ٥٠ سيڪڙو واڌارو ٿيو آهي. انهي کان سواءِ روس ترڪي ۾ هڪ اسٽيل مل جي تعمير ۾ پڻ مدد ڏيئي رهيو آهي. انهن قدمن جي يورپي ملڪن ۽ آمريڪا پاران نه رڳو مخالفت ڪئي ويئي پر مختلف طريقن سان دٻاءُ وجهي انهن قدمن کڻڻ کان به روڪيو ويو. مغربي اخبارن اها پروپئگنڊا شروع ڪئي ته ترڪي انهن قدمن ذريعي مغرب کي بليڪ ميل ڪري رهيو آهي. پر ايجوت اهو چئي پنهنجي پاليسي کي واضح ڪيو ته ترڪي جا روس ۽ مغرب سان ناتا هڪٻئي جي ابتڙ نه پر ٺهڪندڙ آهن. هڪ ٻئي بيان ۾ ايجوت واضح ڪيو ته "ٺيڪ آهي، ناٽو (NATO) ۾ اسان رهنداسين پر پاڙيسري ملڪن سان به ترڪي جي سٺن ناتن جو هئڻ ضروري آهي."

جڏهن ترڪي پنهنجي پرڏيهي پاليسي ۾ سامراج جي اشارن تي وڌيڪ تبديلي ڪرڻ لاءِ تيار نه ٿيو تڏهن مٿس اندروني ۽ بيروني ٻنهي پاسن کان دٻاءُ پوڻ شروع ٿيو. ترڪي جي اقتصاديات گهڻي ڀاڱي سامراجي منڊي سان لاڳاپيل آهي. سندس گهڻو دارومدار پرڏيهي امداد ۽ ڪچو مال ٻاهر موڪلڻ تي آهي. انهي ڪري سامراج پهرين انهي اوزار کي استعمال ڪرڻ شروع ڪيو. ڪنسورشيم ۽ بين الاقوامي مالياتي فنڊ (IMF) جيڪي مڪمل طور تي آمريڪي ڪنٽرول ۾ آهن، ترڪي لاءِ منظور ڪيل ٣٥٠٠ لک ڊالر جي امداد روڪي ڇڏي. (IMF) طرفان انهي لاءِ اهو شرط وڌو ويو ته جيئن ته ترڪي جي ادائيگين جو توازن نقصان ۾ آهي انهي ڪري ترڪي ڪرنسي ليرا جي قيمت گهٽائي وڃي. هڪ ٽڪ ۾ ٻه شڪار. يعني ترڪي جو ڪچو مال جنهن جي قيمت اڳي ئي سامراجي منڊي ۾ گهٽتائيءَ جي رجحان ۽ IMF طرفان زوري ٢٥ سيڪڙو ليرا جي قيمت گهٽائڻ جي ڪري تمام گهٽ آهي، اڃا وڌيڪ گهٽايو وڃي ۽ سامراجي شين جي قيمتن کي وڌايو وڃي ۽ پاليسين ۾ اثرائتي تبديلي آندي وڃي. جيتوڻيڪ ترڪي جي معاشي حالت هينئر ڪافي خراب آهي. سندس ڪل آمدني واپار ١٧٠٠٠ لک ڊالر آهي جيڪو سندس تيل جي ضرورتن کي پوري ڪرڻ لاءِ ئي ڪافي نه آهي. سندس ڪل روانگي واپار ٥٧٠٠٠ لک ڊالر آهي. انهي سڄي فرق کي ٻاهرين ملڪن ۾ ڪم ڪندڙ ترڪ مزدورن جي آمدني جيڪا ڪل ١٠٠٠٠ لک ڊالر آهي ۽ ٻاهرين امداد ذريعي پورو ڪيو ويندو آهي. اهڙي طرح ترڪي تي هن وقت ڪل ٻاهريون قرض ١٠ ارب ٦٠ ڪروڙ ڊالر آهي. سامراج تي حد کان وڌيڪ ڀاڙڻ ۽ معيشت ۾ سامراجي مداخلت ترڪي جي معيشت کي هٿي تباهه ڪري ڇڏيو آهي. هن وقت ترڪي ۾ قيمتن جي واڌ (Inflation) اٽڪل ٥٠ سيڪڙو سالانه

آهي، اٽڪل ٣٠ لک ڪم جي لائق ماڻهو بيروزگار آهن. جيڪي ڪل ڪم جي لائق ماڻهن جو ٢٠ سيڪڙو آهن.

انهيءَ اڻ سڌي دٻاءَ کان سواءِ آمريڪا طرفان ترڪي کي ڌمڪي ڏني ويئي ته آن جيڪڏهن قبرص جي مسئلي تي مغربي بلاڪ پاران پيش ڪيل فارمولا قبول نه ڪئي ته سندس امداد کي بند ڪيو ويندو، جنهن جي کيس سخت ضرورت آهي.

انهن سڀني دٻائن ۽ ڌمڪين جي باوجود سامراج پوري طرح پنهنجي مقصد ۾ ڪامياب ٿي نه سگهيو آهي. ايجوت قبرص وغيره تي ڪجهه ڊرائي ڏيکاري پارهن نڪاتي فارمولا منظور ڪيو آهي پر اڃا تائين پوري طرح پنهنجين پاليسين ۾ ڦيري آڻڻ لاءِ تيار ڪونهي. اهڙن سربراهن کي پنهنجي هوڏ تان لاهڻ لاءِ سامراج هميشه سندن گهر ۾ ئي اهڙن چاڙتن جو ٽولو پيدا ڪندو آهي جيڪي تشدد يا ٻين مختلف ذريعن سان اهڙن ماڻهن کي اسٽيج تان ئي هٽائي ڇڏيندا آهن، جيڪي سندن آقا جي پاليسين ۾ رڪاوٽ بڻبا آهن، ترڪي ۾ اهڙي چاڙتي ٽولي جو نالو نيشنلسٽ ائڪشن پارٽي آهي. انهي پارٽيءَ جون سرگرميون تمام دلچسپ آهن: اچو ته انهن جو جائزو وٺون.

انهيءَ جماعت مختلف نالن سان ڪي تنظيمون ٺاهيون آهن، جيڪي مختلف نالن سان ڪم ڪنديون آهن. انهن تنظيمن ۾ ”پورو بگهڙ (GRAY WOLVES)“ ڏاڍي مقبوليت حاصل ڪري رهي آهي. اهو اهڙو گروهه آهي جنهن کي خاڪي جيڪٽ پيل هوندو آهي، جنهن تي پوري بگهڙ جو نشان لڳل هوندو آهي. انهن کي گوريلا به سڏبو ويندو آهي. اهو ساڄي ڌر پاران فوجي طرز تي منظم ڪيل هڪ اهڙو گروهه آهي جنهن جو ڪم ئي دهشت ڦهلائڻ ۽ ترقي پسند تنظيمن ۽ اڳواڻن کي نشانو بڻائڻ هوندو آهي ترڪي جا شهر ازمير ۽ انقره انهن جا خاص گڙهه آهن. مغربي جرمني ۾ مشهور آهي ته ”پورا بگهڙ“ ترڪي جي دهشت پسند تنظيمن مان سڀ کان مضبوط ۽ وحشي تنظيم آهي.

انهي تنظيم کي هٽلر جي فوجي طريقي مطابق دوبدو وڙهه ڪرائي ۽ نئين هٿيارن کي استعمال ڪرڻ لاءِ خاص طرح سان تربيت ڏني ويندي آهي. انهي تربيت لاءِ مختلف جاين تي ڪئمپ قائم ڪيل آهن. انهي تنظيم جي ميمبرن کي باقاعده ماهوار پگهار ۽ ڪنهن خاص ميمبر لاءِ پگهار کان سواءِ خاص الائونس ڏنو ويندو آهي. ترڪي ۾ ترقي پسندن تي راتاها هڻڻ کانسواءِ اهي گوريلا مغربي ملڪن ۾ ڪم ڪندڙ انهن ترڪ مزدورن کي به تشدد جو نشانو بڻائيندا آهن جيڪي ٽريڊ يونين سرگرمين ۾ حصو وٺندا آهن. رڳو اولهه جرمني ۾ ترڪ مزدورن تي تشدد جا اهڙا ٽي سؤ ڪيس هليا آهن. انهيءَ ڪري اهڙن گوريلن کي خاص طرح مغربي سرمائيدارن پاران معاوضو ڏنو ويندو آهي ته هو سندن مفادن جو تحفظ ڪن. انهن مقصدن لاءِ نيشنلسٽ ايڪشن پارٽي (NAP) طرفان خاص زور نوجوانن تي ڏنو ويندو آهي. هيئنر به سندن دعويٰ آهي ته هو اسڪول ۽ ڪاليجن جي سترهن هزار شاگردن جي سرپرستي ڪن ٿا.

انهن دهشت پسند تنظيمن کان سواءِ ترڪ فوج ۾ ساڄي ڌر جي آفيسرن جو هڪ اهڙو

گروهہ موجود آهي جيڪي ”ڪائونٽر گوريلا“ (COUNTER GUERILLAS) سڏائين ٿا. انهن جو سڌو سنئون واسطو (NAP) سان آهي، ترڪي جي ڪن حلقن جو خيال آهي ته (NAP) دهشت پسند تنظيمن ذريعي ملڪ ۾ قوت وجهي، پوءِ جنرلن جي انهي گروهہ جي ذريعي اقتدار تي قبضو ڪرڻ ٿي چاهي، ڇاڪاڻ ته چونڊن ذريعي سندس اقتدار حاصل ڪرڻ ناممڪن آهي. ١٩٧٧ع جي چونڊن ۾ ٥٣٩ ميمبرن جي ايوان ۾ سندس حصو ٽن ڪان سورهن تائين به رڳو انهي ڪري پهتو جو ڪيترن علائقن ۾ ماڻهن ۾ ڊپ وجهي ڪانئن زوري ووٽ ورتا ويا هئا. انهي تنظيم متعلق اها ڳالهہ چٽي وڃي ٿي ته سندس سي-آءِ-اي سان تمام ويجها لاڳاپا آهن. ايجوت جي پاليسين کي پنهنجي فائدي ۾ ته ڏسي انهي پارٽي ترڪيءَ جي مختلف هنڌن تي ڏڦيڙ پکيڙي پوءِ پارليامينٽ تائين به وڃي اها پروپيگنڊه ڪئي ته ايجوت امن امان بحال ڪرڻ ۾ ناڪام ويو آهي، انهيءَ ڪري ڪيس حڪومت تان دستبردار ٿيڻ گهرجي. ايجوت حڪومت کي پارهن مهينن ۾ ناڪام بنائڻ لاءِ جيڪي ڪوششون ڪيون ويون آهن انهن ۾ هڪ هزار ماڻهو اجل جو شڪار ٿيا آهن. تازو هنگامن ۾ ٽن سون کان مٿي ماڻهو مئا آهن. انهن هنگامن ۾ پورا چار ڏينهن سامراجي ايجنٽن ڪيترن شهرن ۾ اهڙي باهہ پاري ڏني هئي جنهن ۾ ڪنهن شريف ماڻهوءَ جي جان ۽ مال محفوظ نہ هو، شيعہ ۽ ڪابي ٽڙ وارا سندن خاص نشانو هئا. آخرڪار ايجوت کي ٥٣٩ مان ٥٢٨ ميمبرن اها منظوري ڏني ته هو مارشل لا لاڳو ڪري

حالتن کي سڌاري. ايجوت پنهنجي بيان ۾ واضح طور تي چيو ته ”اهي ڪابي ٽڙ وارن ۽ شيعن تي اهڙيون مسلح هلائون هيون جنهن کي حڪومت برداشت نہ ٿي ڪري سگهي، بهرحال هينئر حالتون ڪجهہ ٺاهر ۾ آهن جن جو سبب شايد اهو آهي ته سامراج کي ايران جي صورتحال ٿي ڳڻتيءَ ۾ پئجي ويئي آهي ۽ هو في الحال ڪنهن ٻئي جو خطرو کڻڻ لاءِ تيار نہ آهي. بهرحال ساڄي ڌر پارٽين ايجوت لاءِ اهي نعرا ڏنا پيا وڃن ته ”ڪميونسٽ ماسڪو وڃو.“ ان مان اهو ظاهر ٿي پيو آهي ته (NAP) جي پويان ڪهڙا هٿ ڪم ڪري رهيا آهن. انساني حقن جي نعرن جي آڙ ۾ انساني آزادي کي ڪيئن ڪچلي رهيو آهي.

هاڻي اچو ته اهو جائزو وٺون ته ترڪي ۾ پورهيت عوام ڪيتري قدر منظم آهي. ترڪي ۾ انقلابي پارٽي آهي، پر اها ايتري مضبوط ڪانهي. سندس حمايت مڪمل طور تي ايجوت لاءِ آهي ۽ آها رجعت پسند سامراجين خلاف انهي ڳالهہ جي حمايت ٿي ڪري ته سڀ جمهوريت پسند قوتون گڏ ٿين ته جيئن سندن قوت وڌي. بهرحال هتي به چين نواز ۽ روس نواز جو چڪر موجود آهي. چين نواز گڏ ڪرڻ لاءِ تازو ئي ترڪش ورڪرس پيزنٽس پارٽي (ترڪ مزور - ها ي پارٽي) قائم ڪئي ويئي آهي. بهرحال اهي پئي گروه تنظيمي طور تي انهي حيثيت ۾ نہ آهن جو ڪنهن وڏي جدوجهد جي اڳواڻي ڪري سگهن.

علائقي جي ان صورتحال کي ڏسندي ۽
(ڏسو صفحي ٣١ تي)

سنڌي هاري ڪميٽي جو خبرنامو

جناب ڀٽي کي موت جي سزا نه ڏني وڃي

سڄي سنڌ مان سنڌي هاري ڪميٽي جي مرڪزي، ضلعي، تعلقي ۽ شاخن جي عهديدارن ۽ ميمبرن طرفان چيف مارشلا ائڊمنسٽريٽر جنرل ضياءُالحق ۽ مارشلا اختياري وارن کي تارون ڪيون ويون آهن جن ۾ اپيل ڪئي ويئي آهي ته جناب ذوالفقارعلي ڀٽي جي موت جي سزا تي عملدرآمد نه ڪيو وڃي. ساڳئي سلسلي ۾ سنڌي هاري ڪميٽي جي سڀني تنظيمي سطحن تان پريس بيان پڻ جاري ڪيا ويا آهن جن ۾ چيو ويو آهي ته ملڪ جي نازڪ سياسي صورتحال، عوام جي اڪثريت جي خواهش ۽ غيرملڪي اڳواڻن جي اپيلن ۽ ملڪ جي گذريل قانوني ۽ سياسي تاريخ کي نظر ۾ رکندي جناب ذوالفقارعلي ڀٽي لاءِ سپريم ڪورٽ جي ججن جي غيرمتفقه طور ڪيل فيصلي تي عملدرآمد نه ڪيو وڃي.

پريس پڌراين ۾ اهو پڻ چيو ويو آهي ته هن ملڪ جي قانوني تاريخ ۾ جيڪڏهن مولانا مودودي جهڙي ماڻهو جي جان بخشي ٿي سگهي ٿي ته پوءِ هڪ اهڙي شخص جي جان بخشي ڇو نٿي ٿي سگهي جيڪو هن ملڪ جي تاريخ جي ٽيهن سالن مان ڏهن سالن کان به وڌيڪ عرصي تائين حڪومت جي اعليٰ ترين عهدن تي فائز رهيو هجي. نه رڳو ايترو پر هو ڏهن سالن کان وٺي ملڪ جي سياسي تاريخ تي ڇانيل رهيو آهي ۽ اڄ به ملڪ جي وڏي ۾ وڏي ۽ مقبول عام سياسي پارٽي جو چيئرمين آهي.

مرڪزي تنظيمي ڪميٽيءَ جي دستوري گڏجاڻي

٧- فيبروري تي سنڌي هاري ڪميٽي جي مرڪزي تنظيمي ڪميٽي جي گڏجاڻي مرڪزي ميمبر ۽ سنڌي هاري ڪميٽي تعلقي مجاول جي ڪنوينر علي محمد سوڍي جي صدارت هيٺ ٿي. جنهن ۾ تنظيم جي ميمبر-سازي، وڌائڻ ۽ تنظيم کي وڌيڪ سرگرم ۽ اثرائتي بنائڻ تي غور ڪيو ويو. ان کان سواءِ ڪيترائي ٺهراءُ پڻ بحال ڪيا ويا جن مان ڪي هي آهن:

١- سنڌي هاري ڪميٽي پاڪستان عوامي تحريڪ جي رهنما ۽ سنڌي عوامي تحريڪ جي جنرل سيڪريٽري رسول بخش پليجي جي مارشلا قانون هيٺ گرفتاري جي پرزور مذمت ڪندي مطالبو ڪري ٿي ته محترم پليجي سميت سمورن گرفتار سياسي اڳواڻن، ڪارڪنن، هارين، مزورن ۽ شاگردن کي بنا دير آزاد ڪيو وڃي ۽ وڌيڪ گرفتارين جو سلسلو بند ڪيو وڃي.

٢- ملڪ مان مارشلا ختم ڪري جلد

کان جلد عام چونڊن وسيلي حڪومت عوام جي چونڊيل نمائندن جي حوالي ڪئي وڃي.

٣- سنڌي هاري ڪميٽي وڏيراشاهي ۽ ڪاموراشاهي طرفان هارين کي وڏي پيماني تي بيدخل ڪرڻ، مٿن ڪوڙا ڪيس ۽ قيد ڪرڻ، ۽ ٻين ڪيترن ذريعن سان کين اجايو تنگ ڪرڻ جي ڀرزور مذمت ڪندي مطالبو ڪري ٿي ته بيدخل ٿيل هارين کي سندن زمينن ۽ اباڻن پڊن تي ٻيهر بحال ڪيو وڃي. هارين تان سمورا ڪوڙا ڪيس واپس ورتا وڃن ۽ کين اجايو تنگ ڪرڻ جون ڪوششون ترڪ ڪيون وڃن.

ديهه واهاري جي هارين تي ظلم جاري

سنڌي هاري ڪميٽي جي شاخ واهاري لڳ ڪيڏڻ ضلع بدين جي دستوري گڏجاڻي کان پوءِ جاري ڪيل هڪ بيان ۾ ٻڌايو ويو آهي ته ديهه واهاري جي هارين سان وڏيراشاهي ۽ ڪاموراشاهيءَ جي زيادتين ۽ ظلمن جو سلسلو اڃا ختم نه ٿيو آهي. وڏيرا وجهه وٺي هارين خلاف طرحين طرحين جي سازشن، ڪوڙن ڪيسن ۽ قيد ڪرڻ ۾ رڌل آهن. تازو ڪجهه عرصو اڳ هاري اڳواڻ جعفر چانڊيو کي وڏيرن ۽ ڪامورن ملي پڪيٽ ڪري ١١٠ جي ڪيس ۾ گرفتار ڪرايو جنهن کي پوءِ ضامن تي آزاد ڪرايو ويو. جنهن کان پوءِ تازو وڏيري غلام حسين چانڊيو جي پالتو غنڊي شيرو چانڊيو ڏهن ٻارهن غنڊن وسيلي جوڙو وهنڊڙ هارين تي حملو ڪري کين سخت زخمي ڪري وڌو. ان بعد پوليس حمله آورن بدران ڦٽيل حالت ۾ هارين کي گرفتار ڪيو. سنڌي هاري ڪميٽي شاخ واهاري جي هارين طرفان وڏيرن ۽ ڪامورن جي اهڙين حرڪتن جي مذمت ڪندي مطالبو ڪيو ويو آهي ته وڏيري غلام حسين ۽ سندس پالتو غنڊي شيرو چانڊيو کي گرفتار ڪري کين سخت کان سخت سزا ڏني وڃي ۽ گرفتار ٿيل هارين کي بنا دير آزاد ڪيو وڃي.

سنڌي هاري ڪميٽي جون نيون شاخون

سنڌي هاري ڪميٽي ضلع ٿرپارڪر ۽ ضلع بدين جي ڌار ڌار پريس پڌرائين ۾ ٻڌايو ويو آهي ته ضلع ٿرپارڪر ۾ پنج ۽ ضلع بدين ۾ ٻه نيون شاخون کوليون ويون آهن. جن مان هڪڙي شاخ ڏگهڙي تعلقي جي ڳوٺ ننڍو ڪولاچي ۾ کولي وئي، جنهن جي سيڪريٽري لاءِ غلام محمد کي چونڊيو ويو. ٻي شاخ ڳوٺ نصير خان لغاري ۾ کولي وئي جنهن جي سيڪريٽري لاءِ گهرام کي چونڊيو ويو. ٽين شاخ ڳوٺ نور محمد لغاري ۾ کولي وئي جنهن جو الهڏنو لغاري سيڪريٽري چونڊيو ويو. چوٿين شاخ ساڳئي تعلقي جي ڳوٺ حمزو خان لغاري ۾ کولي وئي، جنهن جو سيڪريٽري ڪريم بخش لغاري چونڊيو ويو. تعلقي ميرپورخاص جي ڳوٺ شاهه بخش لاشاري ۾ پڻ سنڌي هاري ڪميٽي جي هڪ نئين شاخ کولي وئي، جنهن جو سيڪريٽري شير محمد لاشاري چونڊيو ويو.

ضلع بدين جي ٽنڊي باگي تعلقي ۾ ڳوٺ سليمان لغاري ديهه ڏورلو ۾ سنڌي هاري ڪميٽي جي نئين شاخ کولي وئي. پنهون لغاري کي ان شاخ جو سيڪريٽري چونڊيو ويو. ساڳئي تعلقي جي ديهه سانگي جي

ڳوٺ الهجڙيو ٽيپو ۾ پڻ هاري ڪميٽي جي نئين شاخ کولي وئي جنهن جي سيڪريٽري لاءِ الهجڙئي ٽيپي کي چونڊيو ويو.

مٿي ڄاڻايل شاخن ۾ ڪل ١٤٨ ميمبر آهن. تعلقي ڏگهڙي ۽ تعلقي ننڍي باگي لاءِ پڻ تعلقي ڪميٽين جو قيام پڻ عمل ۾ آيو.

هارين جون بيدخليون بند ڪريو

سنڌي هاري ڪميٽي ننڍي باگي جي تعلقي تنظيمي ڪميٽي ديهه سنجاپور تعلقي ننڍي باگي جي هاري محمد بچل ٽالپر تي سيٽلر زميندار علي محمد طرفان ڪهاڙين سان حملو ڪرائي، ڪيس بيدخل ڪرڻ جي مذمت ڪندي مطالبو ڪيو آهي ته هارين جون بيدخليون بند ڪيون وڃن.

تعلقي گولاڙچي ۾ هاري بيدخل

سنڌي هاري ڪميٽي تعلقي گولاڙچي جي هڪ پڌرائي ۾ چيو ويو آهي ته ديهه مخدومپور جي وڏيرن اشرف خاناڻي جت ۽ نورو خاناڻي جت، هارين هاشم ملاح، غلام ملاح، مامون ملاح ۽ ٻين کي زوري بيدخل ڪري ڇڏيو آهي. سنڌي هاري ڪميٽيءَ جي گولاڙچي، ڪُرواهه، زيتون ملاح، راهڪي ۽ ڪڙيو گهنور وارن شاخن جي دستوري گڏجاڻين ۾ مذڪوره هارين جي بيدخلين تي ڀرزور احتجاج ڪيو ويو. تعلقي گولاڙچي جي هاري ڪارڪنن بادل جاکري هاشم چانگ ۽ محمد چانگ پڻ پنهنجي ڌار- ڌار بيانن ۾ هن واقعي کي نهايت ئي افسوسناڪ سڏيو آهي ۽ هاشم ملاح، غلام ملاح ۽ مامون ملاح سميت سمورن بيدخل ٿيل هارين کي سندن گذر جي وسيلن تي ٻيهر بحال ڪرڻ جو مطالبو ڪيو آهي.

●

(بقايا- ٽو مسٽر رسول بخش پليجي..... آنڌل صفحي ٤١ تان)

اهميت نه آهي. اها پڻ خبر پئي آهي ته هن وقت تون ٧- جنوري ١٩٦٩ تي ٺاهيل نئين بڻيل سنڌ سڌار ڪميٽيءَ جو آئين تيار ڪري رهيو آهين جنهن ۾ تون سنڌي عوام ۽ سنڌي هارين ۽ سنڌي ٻولي جي مفادن ۽ سنڌ صوبي جي مڪمل خودمختياري جي پڌرائي ڪري رهيو آهين وغيره وغيره.

اها پڻ خبر پئي آهي ته تو ڪجهه وقت اڳ قومي محاذ آزادي جي معراج محمد خان سان لاڳاپو رکيو ۽ هن کي پاڪستان عوامي تحريڪ ۾ شامل ٿيڻ لاءِ آماده ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. پر تنهنجون ڪوششون ڪامياب نه ٿيون. ڇاڪاڻ ته معراج محمد خان ان لاءِ هڪ شرط اڳيان رکيو جنهن جو مطلب هو ته هُو پاڪستان عوامي تحريڪ جو چيئرمين ٿيڻ گهرجي. اها ڳالهه تو نه مڃي. ساڳئي وقت تون ڪراچيءَ جي مزدور ليڊرن جو سات حاصل ڪرڻ لاءِ ڪوشش ڪري رهيو آهين خاص طرح سان ڪنيز فاطمه، عثمان بلوچ ۽ نبي احمد. تون ڪين قائل ڪري رهيو آهين ته ڪاٻي ڌر جي سمورين قوتن کي هڪ نقطي تي گڏ ٿي ساڄي ڌر جو مقابلو ڪرڻ گهرجي جيئن ڪميونسٽ نظرئي لاءِ ميدان هموار ڪري سگهجي. تون ڪاٻي ڌر وارن کي رڳو سنڌ ۽ پنجاب ۾ گڏ ڪرڻ ڪونه ٿو چاهين پر سرحد ۽ بلوچستان ۾ به تون پاڪستان عوامي تحريڪ کي هڪڙي اهڙي قوت ٺاهڻ ٿو چاهين جيڪا سموري پاڪستان جي ساڄي ڌر کي منهن ڏيئي سگهي.

(٢) تنهنجين مٿي ڄاڻايل وزارتين سرگرمين سان ڊي. ايم. ايل. اي سيڪٽر ٢ چڱيءَ ريت سمجهي ورتو آهي ته جيڪڏهن تو کي وڌيڪ وقت آزاد ڇڏيو ويو ته اهو مارشلا جي مقصدن کي ڇيهو رسائيندو.

●

هيڊ ڪوارٽر ٻئي مارشل لا ائڊمنسٽريٽر
سيڪٽر نمبر — ٣ حيدرآباد.

ٽو مسٽر رسول بخش پليجي ....

[ڪاپي ٽر جي اتحاد ”پاڪستان عوامي تحريڪ“ جي جنرل سيڪريٽري رسول بخش پليجي کي ٣ فيبروري ١٩٧٩ع تي هيٺ ڏنل ڏوهن (چارج شيٽ) موجب گرفتار ڪيو ويو. ان چارج شيٽ جو مڪمل متن تحريڪ جي پڙهندڙن جي ڄاڻ لاءِ هيٺ ڏجي ٿو. ادارو]

(١) ٽو مسٽر رسول بخش پليجي ولد علي محمد پليجي کي ٻئي مارشل لا ائڊمنسٽريٽر سيڪٽر نمبر ٢ جي حڪم سان مارشل لا آرڊيننس — ١٢ هيٺ نوي ڏينهن لاءِ نظربند ڪيو ويو آهي. ته جيئن توکي اهڙن ڪمن ڪان روڪي سگهجي جن جي ڪري مارشل لا لڳائي وئي آهي. ۽ انهيءَ لاءِ ته جيئن مارشل لا کي مؤثر طرح سان عمل ۾ آڻي سگهجي. توکي قيد ۾ رکڻ جا سبب هيٺين ريت آهن:

(الف) ٢١ فيبروري ١٩٧٨ع تي منجهند اٽڪل ڏيڍ بجي تون عوامي تحريڪ جي صدر مير علي بخش ٽالپر ۽ عوامي تحريڪ جي ٻين ماڻهن سان عوامي تحريڪ ضلعي ٺٽي جي جنرل سيڪريٽري شمس الدين ٿيڪري وڪيل جي رهائشگاهه تي پهتين. اتي سوا سؤ ڏيڍ سؤ کن ماڻهو موجود هئا. ساڳئي ڏينهن تي ٢ بجي ٺٽي ۾ شمس الدين ٿيڪري جي جاءِ تي عوامي تحريڪ جي بند ڪمري ۾ ميٽنگ ٿي. تو ۽ تحريڪ جي ٻين اڳواڻن تقريرون ڪيون. ان جي ڪارروائي بند ڪمري ۾ هئڻ ڪري معلوم نه ٿي سگهي، تنهن هوندي به جيڪي معلوم ٿي سگهيو ان موجب تو چيو ”گذريل سڀني حڪومتن طرفان سنڌ صوبي سان نا انصافيون ۽ ظلم ٿيا آهن. سنڌين کي پنهنجا جائز حق نه ڏنا ويا. هارين جون بيدخليون جاري رهيون، ڪوٽا سسٽم کي ختم ڪيو ڇڏيو ويو، سنڌين کي ڪارخانن ۽ سرڪاري ادارن ۾ سنڌن ڪوٽا مطابق نوڪريون نه پيئي ڏنيون ويون آهن. انهي ڪري هنن کي کپي ته ٻڌي ڪري پنهنجي حقن لاءِ جدوجهد ڪن.“ انهي موقعي تي ”جيئي سنڌ — سدا جيئي — اسان جي ٻولي — نعره سنڌ جيئي سنڌ.“ جا نعرا هنيا ويا. سا ميٽنگ ٥ بجي ختم ٿي. ماڻي ڪڏهڻ ڪانپوءِ سوائين اٺين بجي تون ٻين اڳواڻن سان گڏجي چارڻ ميمڻ ڳوٺ روانو ٿي وئين.

(ب) ٢٢ فيبروري ٧٨ ع تي صبح جو سوائين نوين بجي تون مير علي بخش ۽ عوامي تحريڪ جي ٻين ماڻهن سان سجاول ۾ محمد جعفر جي جڳهه تي پهتا. جتي توهان سڀني جي چانهه پاڻيءَ سان هلڪي تواضح ڪئي وئي. ان کانپوءِ ٢ بجي کان ساڍي ٽين بجي تائين عوامي تحريڪ جي بند ڪمري ۾ ميٽنگ ٿي. جنهن ۾ ست — ستر عوامي تحريڪ جي ماڻهن شرڪت ڪئي. اتي پنهنجي تقرير دوران تو چيو ته ”اسين اڳي به سي. آءِ. ڊي ۽ پوليس جي نظرداري هيٺ رکيا ويا هئاسون ۽ اسان کي ڦٽڪن جون سزائون ڏنيون ويون

۽ هيئنر به صورتحال ساڳي آهي.“ تو وڏيڪ چيو ته ”اسين سڀ اڳي به جيلن ۾ ويا آهيون ۽ اسان کي گرفتاري يا جيل وڃڻ جو ڪوبه ڊپ ڪونهي. اڳوڻي حڪومت وعدو ڪيو هو ته هارين کان ڪاڻ بيگر وغيره نه ورتي ويندي پر اها اڄ تائين جاري آهي.“ تو چيو ته ”سيئي شريف ماڻهو عهد ڪن ته جيڪڏهن هارين تي ظلم، بيگرون ۽ بي انصافيون جاري رهيون ته اسين سڀ جيلن ۾ وڃڻ لاءِ تيار آهيون، پئي جي دور ۾ غريب هارين تي جيڪي ڪيس ٿيا انهن ۾ پيپلز پارٽيءَ جا ورڪر سندن خلاف شاهد ٿي بيٺا.“ وڏيڪ الزام هنيو ويو ته ”هارين تي ظلم، زيادتيون ۽ بي انصافيون مارشل لا حڪومت دؤران به ٿي رهيون آهن ۽ سندن ڪوبه داد فرياد ٻڌڻ وارو ڪونهي.“ تو وڏيڪ الزام هنيو ته ”اڳي به اسان تي ڪامورا شاهي حڪومت ڪندي هئي ۽ هيئنر به ڪري رهي آهي. اسان کي اڳي به ڳريون سزائون ڏنيون ويون هيون ۽ هيئنر به اهڙين سزائن کي منهن ڏيڻ لاءِ تيار آهيون.“

(ت) تاريخ ٢٣ فيبروري ٧٨ تي صبح جو سوائين يارهين بجي تون عوامي تحريڪ جي صدر مير علي بخش ٽالپر ۽ نائب صدر فاضل راهو سان گڏ ڪارن ۾ چڙهي ڳوٺ رانٽو کان جاتي ويا ۽ عبدالقادر ۽ عمر اوٺي جي جاءِ تي رهيا. اتي توهان جي چانهه پاڻي سان خاطر تواضع ڪئي ويئي. ان کانپوءِ ٢ بجه کان پوئين ٣ بجي تائين عبدالغفار لوهار جي جاءِ تي بند ڪمري ۾ ميٽنگ ٿي.

(ث) اهو به معلوم ٿيو ته ٢٣ ۽ ٢٥ فيبروري ١٩٧٨ع جي اڌ رات جو ڳولاڙچي ۾ فاضل راهوءَ جي بنگلي تي عوامي تحريڪ جي بند ڪمري ۾ ميٽنگ ٿي. جنهن ۾ تو ۽ عوامي تحريڪ جي ٻين ناليرن اڳواڻن شرڪت ڪئي.

(ج) ١ مئي ١٩٧٨ع تي ان ڏينهن جي روزانه سنڌ نيوز اخبار ۾ تنهنجو پريس بيان شايع ٿيو جنهن ۾ صحافين جي جدوجهد جي حمايت ڪيل هئي ۽ پي. ايف. يو. جي، جي صدر منهاج برنا جي لاهور بدر ٿيڻ واري قدم جي مذمت ڪئي وئي هئي.

(ح) ٢٠ آگسٽ ١٩٧٨ع تي روزانه هلال پاڪستان اخبار ۾ تنهنجو ۽ عوامي تحريڪ جي صدر مير علي بخش ٽالپر جو هڪ گڏيل پريس بيان شايع ٿيو جنهن ۾ مختلف سرڪاري کاتن مان وڏي پيماني تي سنڌي ملازمن کي ڪڍڻ جي مذمت ڪيل هئي. الزام لڳايو ويو هو ته حڪومت طرفان گذريل سال کانوٺي سوين اهڙا قدم کنيا ويا آهن ۽ اهو سلسلو اڃا تائين جاري آهي. تازو ٽيرهن سنڌي فوڊ انسپيڪٽرن کي نوڪريءَ مان ڪڍيو ويو. توهان حڪومت کان مطالبو ڪيو هو ته نوڪريءَ مان ڪڍيل سمورن سنڌي ملازمن کي پهرن بحال ڪيو وڃي.

(خ) ٨ ڊسمبر ١٩٧٨ع تي تو ڪراچيءَ ۾ اعلان ڪيو هو ته ڊسمبر جي پهرئين هفتي ۾ ڪاٻي ڌر جي اٺن ڌرين لاهور ۾ گڏجي ’پاڪستان عوامي تحريڪ‘ نالي سان هڪ نئون اتحاد ٺاهيو هو. تو چيو ته تحريڪ جو پايو وجهندڙ تنظيمن ۾ (١) مزدور ڪسان پارٽي (صدر شير علي چاچا) (٢) مزدور ڪسان ورڪرز پارٽي (صدر امتياز عالم) (٣) سنڌي عوامي تحريڪ (٤) پنجاب جمهوري محاذ (٥) محنت ڪش محاذ ملتان (٦) سنڌي هاري ڪميٽي (٧) سنڌ ليبر آرگنائيزنگ ڪميٽي (٨) نوجوان محاذ. تو چيو ته ڪاٻي ڌر جي ٻين پارٽين کي به تحريڪ ۾ شامل

ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي پئي وئي. انهي سلسلي ۾ ٻن ميمبرن تي مشتمل هڪ ڪميٽي انهن سان لاڳاپا قائم ڪري رهي هئي. تحريڪ پنهنجي ٻهرين پڌرائي ۾ هڪ طرفي احتساب جي عمل کي بند ڪرڻ، ملٽري ڪورٽن کي ختم ڪرڻ، اخبارن تان سينسرشپ هٽائڻ، سڀني سياسي قيدين کي آزاد ڪرڻ، موجوده حڪومت جي مخالفت ڪندڙن جي خلاف ڪيس واپس وٺڻ، ٽريڊ يونين سرگرمين جي بحالي، هڙتال جو حق ڏيڻ، هارين جو استحصال بند ڪرڻ، هارين جون بيدخليون بند ڪرڻ ۽ عام چونڊن جي لاءِ آخري تاريخ جو اعلان ڪرڻ جا مطالبا ڪيا. تحريڪ وڌيڪ مطالبو ڪيو ته موجوده غيرنمائنده حڪومت استعيفا ڏئي ۽ ان جي جاءِ تي هڪ نگران حڪومت قائم ڪئي وڃي جيڪا چونڊن جي نظرداري ڪري.

(د) ٿو الفتح پبليڪيشن جي هڪ هفتيوار رسالي ذوالفقار کي انٽرويو ڏنو جيڪو روزانه اخبار امن ۾ ١١- جنوري ١٩٧٦ تي شايع ٿيو جنهن ۾ تو چيو ته "جيئي سنڌ تحريڪ فقط شاگردن تائين محدود هئي. جڏهن ته ڪا به قومي جدوجهد تيستائين ڪامياب نٿي ٿي سگهي جيستائين ان ۾ هارين، غريبن ۽ پئي پورهيت عوام جي گهڻائي شامل نه ٿي آهي." پاڪستان عوامي تحريڪ جي ٺهڻ جا مقصد ٻڌائيندي تو چيو ته "پنجاب جي دوري ۾ تو کي خبر پئي ته صوبي جي غريب عوام کي هٿ وٺي ٻين صوبن جي ماڻهن سان ٿيندڙ ڏاڍاين کان بيخبر رکيو ويو آهي." تو چيو ته "جيڪڏهن هو پوري سچائيءَ سان مسلسل جدوجهد ڪندا رهيا ۽ سختيءَ سان وطن دوستيءَ تي قائم رهيا ته، پڪ سان ڪاپيءَ ڏر جو اتحاد مضبوط ٿيندو.

هڪ سوال جو جواب ڏيندي تو چيو ته "سنڌ جي ماڻهن جو پٺي جي موت سان تمام گهرو واسطو آهي. جيڪڏهن پٺي کي ڪجهه ٿيو ته سنڌين لاءِ پاڪستان اجنبي بڄي ويندو ۽ جيڪڏهن فوج ٻئرڪن ۾ موٽي نه وئي ته حالتون تمام خراب ٿي وينديون. عوامي تحريڪ پاڪستان پيپلز پارٽيءَ جي حمايت جاري رکندي."

(ذ) هن پيراگراف ۾ ٢٠ جنوري ١٩٧٦ تي حيدرآباد پريس ڪلب ۾ پاڪستان عوامي تحريڪ جي ڪنوينگ ڪميٽي طرفان ڪوٺايل پريس ڪانفرنس جو پورو متن نقل ڪيل آهي جيڪو هن ٿي پرچي جي صفحي ٩ تي ڇپيل آهي. - ادارو

(ر) انفرميشن جي هڪ رپورٽ مان اها خبر پئي آهي ته تو سنڌي هاري ڪميٽي ۽ عوامي تحريڪ طرفان ڪوڙن نالن سان موجوده حڪومت خلاف تنقيدي پريس بيان ڪڍڻ جو سلسلو شروع ڪيو آهي جڏهن ته شيرخان لنڊ، صدر سنڌي هاري ڪميٽي (ويٺل ڳوٺ شير خان لنڊ تعلقو ميرپور بٺورو ضلعو ٺٽو) انهن بيانن جي ذميداري کڻڻ کان انڪار ڪيو آهي ۽ ترديد ڪئي آهي جيئن ته هو انهنجي خلاف آهي.

انهن انڪلبازين وسيلي تون اها ڳالهه پڌري ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهيو آهين ته سنڌي هاري ڪميٽي تنهنجي سياسي پارٽي عوامي تحريڪ جو هڪ حصو آهي ۽ انهيءَ لاءِ تو سنڌي هاري ڪميٽيءَ جي مرڪزي تنظيمي ڪميٽيءَ جي آفيس سيڪريٽري سلام ميمڻ کي پنهنجي پاسي ڪري ورتو آهي. جيتوڻيڪ هن جي پنهنجي تنظيم ۾ صدر شير خان لنڊ جي پيٺ ۾ ڪا به پوزيشن ۽

(ڏسو صفحو ٣٨)

Reg: No. 2999 | Monthly **TAHREEK** | VOL: 5 No. 5-6
Hyderabad. 80-B Latifabad-4

- ملڪ جي موجوده سياسي انتشار، بيچيني ۽ غير يقيني صورتحال ڪري وڏيڪ خراب ٿيڻ کان بچائڻ لاءِ ذوالفقار علي ڀٽي جي ڪيس جي فيصلي تي عملدرآمد جو ڪم ايندڙ چونڊيل حڪومت جي ذمي ڇڏيو وڃي.

- سياسي آزاديون بحال ڪيون وڃن ۽ موجوده غير مستقل ۽ غير نمائنده حڪومت طرفان ڪنيل سمورا غير آئيني قدم رد ڪيا وڃن.

- نامنهاد احتساب جو عمل ختم ڪيو وڃي.

- سنڌ جي قدرتي وسيلن تي سنڌي عوام جو حق بحال ڪيو وڃي، کين پنهنجي زبان، تهذيب ۽ ثقافت جي واڌاري لاءِ مڪمل سياسي آزاديون ڏنيون وڃن. سنڌ جي صنعتي ۽ سرڪاري ادارن ۾ سنڌي عوام جي حقن جو تحفظ ڪيو وڃي ۽ سنڌ کي ١٩٤٥ع جي معاهدي موجب زرعي ضرورتن لاءِ پاڻي فراهم ڪيو وڃي.

- پاڪستان عوامي تحريڪ جي جنرل سيڪريٽري رسول بخش پليجي، سندس اهليه زرينه بلوچ، پاڪستان پروگريسو اسٽوڊنٽس الائينز سنڌ جي جنرل سيڪريٽري ۽ سنڌي شاگرد تحريڪ جي مرڪزي سيڪريٽري اسلم پرويز، جام ساقي ۽ علي حيدر شاه سميت گرفتار سياسي، مزور، هاري ۽ شاگرد ڪارڪنن کي بنا دير آزاد ڪيو وڃي.

- پريس ۽ پبليڪيشن آرڊيننس رد ڪيو وڃي.

پاڪستان عوامي تحريڪ (اشتهار)